

Χρίστος Χ. Μυλωνόπουλος
Καθηγητής Ποινικού Δικαίου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Ειδικό Μέρος

- I. Εγκλήματα κατά Περιουσιακών Αγαθών
- Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας (άρθρ. 372-381 ΠΚ)
 - Εγκλήματα κατά της Περιουσίας (άρθρ. 385-405 ΠΚ)
- II. Εγκλήματα σχετικά με τα Υπομνήματα (άρθρ. 216-222 ΠΚ)

4η έκδοση ενημερωμένη μέχρι και τον Ν 4855/2021

Διαθέσιμο και στην:

www.qualex.gr

Ποινικό Δίκαιο - Ειδικό Μέρος - 4η έκδ.

Χρίστος Χ. Μυλωνόπουλος

Καθηγητής Ποινικού Δικαίου,

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ISBN 978-960-654-454-5

Σύμφωνα με τον Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΔΗΛΩΣΗ ΑΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΥΘΥΝΩΝ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος, ο συγγραφέας και όλοι οι συντελεστές του έργου δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου. Επαγγελματικές νομικές συμβουλές θα πρέπει να αναζητηθούν πριν από κάθε νομική ενέργεια, η δε χρήση του παρόντος ή μέρους του δεν ιδρύει σχέση δικηγόρου - πελάτη ή οποιαδήποτε άλλη σχέση μεταξύ του χρήστη και της ΝΟΜΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ, ή του συγγραφέα, ή των λοιπών συντελεστών.

Εκδοτική επιμέλεια: Μαρία Γεωργιάδου

Δημιουργία & concept εξωφύλλου: Γιάννης Κορναράκης

Μορφική επιμέλεια: Λάμπρος Μαντζαβίνος

Σελιδοποίηση: Ελένη Βαλεριάνου

Πηγή εξωφύλλου: "The happy donor", Rene Magritte, 1966, Belgium
(www.wikiart.org)

Παραγωγή: NB Production 16112021M23

NOMIKH BIBLIOTHKH

Μαυρομιχάλη 23 | 106 80 | Αθήνα

T 210 3678 800 | F 210 3678 819

www.nb.org | info@nb.org

EFQM
Committed to excellence

Member of
MGIP
EUROPEAN SOCIETY OF MANAGEMENT PUBLISHERS

Law Publishers in Europe

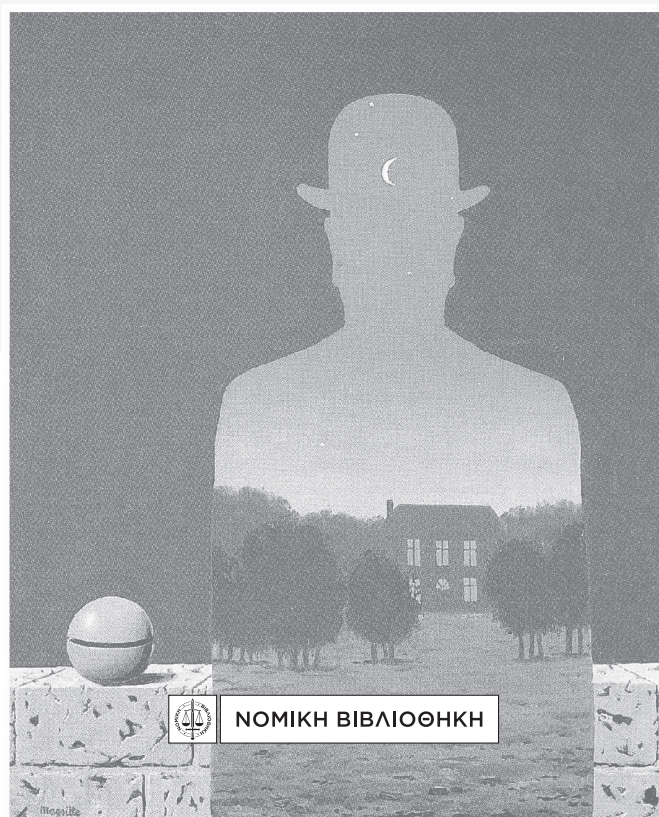
Χρίστος Χ. Μυλωνόπουλος
Καθηγητής Ποινικού Δικαίου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Ειδικό Μέρος

- I. Εγκλήματα κατά Περιουσιακών Αγαθών
- Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας (άρθρ. 372-381 ΠΚ)
 - Εγκλήματα κατά της Περιουσίας (άρθρ. 385-405 ΠΚ)
- II. Εγκλήματα σχετικά με τα Υπομνήματα (άρθρ. 216-222 ΠΚ)

4η έκδοση ενημερωμένη μέχρι και τον Ν 4855/2021

Also available at:

www.qualex.gr

Penal Code - Special Part - 4th ed.

Christos Mylonopoulos

Professor of Criminal Law,

National and Kapodistrian University of Athens

ISBN 978-960-654-454-5

Abstract: The fourth edition of “The Special Part” by Professor Christos Mylonopoulos deals with the subject of offenses against ownership, property, and forgery, based on the extensive and successive changes brought about by the new penal code, as well as by its major amending laws. The numerous issues and uncertainty arising by the new legislation are highlighted and resolved, and a thorough analysis of the new provisions is attempted. The bibliographic and jurisprudential documentation as well as the awareness of the work until the recent laws (4689/2020 and 4855/2021) make the work a valuable aid for every law enforcer, the first edition of which was characterized by the Emeritus Professor Ioannis Giannidis “work for a generation” (Poinika Chronika 2003, 186).

COPYRIGHT

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organization. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

DISCLAIMER

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI, the author and the contributors make no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI, or the author, or the rest of contributors.

NOMIKI BIBLIOTHIKI

23 Mavromichali str. | 106 80 | Athens | Greece

T +30 210 3678 800 | F +30 210 3678 819

www.nb.org | info@nb.org

member of Europe's 500
oldest universities

Committed to excellence

Member of
MGIP
association of international publishers

Law Publishers in Europe

*Στις κόρες μου
Ελεονώρα, Βερονίκη*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Την προκείμενη, τέταρτη έκδοση του «Ειδικού Μέρους» κατέστησαν επιβεβλημένη ο νέος ποινικός κώδικας (ν. 4619/2019) και οι τρεις μείζονες τροποποιητικοί/διορθωτικοί αυτού νόμοι (με τελευταίο τον σημαντικό ν. 4855/2021), που αποκαθιστούν -σε κάποιο βαθμό- τα δημιουργηθέντα με το αρχικό κείμενο ζητήματα. Εν όψει του θεμελιώδους αιτήματος, ότι ένας ποινικός κώδικας πρέπει να διαπνέεται από ενδοσυστηματική συνοχή και να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές ανάγκες, οι πολλαπλές ταλαντώσεις του νομοθέτη καταδεικνύουν ότι μόνο μια εδραία θεωρητική βάση μπορεί να εγγυηθεί την ασφάλεια δικαίου η οποία ευλόγως αξιώνεται από ένα τόσο βασικό νομοθέτημα.

Ευχαριστώ από τη θέση αυτή τους συνεργάτες μου, Δικηγόρους κ.κ. Ιάκωβο Μάμαλη και Θεόδωρο Φουντά για τη βοήθειά τους στη διόρθωση των δοκιμών και την κατάρτιση του Ευρετηρίου, τη Νομική Βιβλιοθήκη για την επιμελημένη έκδοση και τη σύζυγό μου Φωτεινή για την αμέριστη υποστήριξή της κατά τη συγγραφή του παρόντος.

Αθήνα, Νοέμβριος 2021

Χ.Χ.Μ.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΗΣ 3ης ΕΚΔΟΣΗΣ

.....

Υπό το φως των ανωτέρω είναι ιδιαίτερος ενθαρρυντική η ευαισθησία που επιδεικνύει μερίδα της νομολογίας στις επιστημονικές εξελίξεις, έστω και με βραδύτητα δεκαετιών. Έτσι, μετά τη δεύτερη έκδοση του παρόντος (2006), παρατηρούνται οι εξής νομολογιακές βελτιώσεις, που είχαν προταθεί εκεί:

1. Έγινε δεκτό από την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου ότι το περιουσιακό όφελος *δεν ανήκει στην κατηγορία των* προσωποπαγών εννόμων αγαθών, και συνακόλουθα δεν μπορεί να συνδεθεί με συγκεκριμένα πρόσωπα¹. Αίρεται έτσι κάθε αδίκως αναφεύμεσα αμφισβήτηση ως προς το αν η κλοπή π.χ. από 200 θυρίδες τράπεζας με μία πράξη συνιστούσε ...200 κλοπές σε κατ' ιδέα συρροή.
2. Αναγνωρίστηκε η συνάφεια κινδύνου ως προϋπόθεση του εγκλήματος της απιστίας² και ως εκ τούτου επιβεβαιώθηκε ρητά για μια ακόμη φορά η σημασία της θεωρίας του αντικειμενικού καταλογισμού για την ορθή διάγνωση της πλήρωσης της αντικειμενικής υπόστασης στα εγκλήματα αποτελέσματος.
3. Εδραιώθηκε η ενδιάμεση νομική-οικονομική θεωρία της περιουσίας στα εγκλήματα κατά της περιουσίας³.
4. Εδραιώθηκε η ανάγκη σχέσης υλικής αντιστοιχίας στην απάτη και αναγνωρίστηκε ότι η προϋπόθεση αυτή πηγάζει από το χαρακτήρα της εν λόγω αξιόποινης πράξης ως εγκλήματος μετατόπισης περιουσίας⁴.
5. Έγινε δεκτό ότι η κατ' επάγγελμα τέλεση αντιδιαστέλλεται προς την ευκαιριακή και όχι προς την εφάπαξ διάπραξη του εγκλήματος⁵.
6. Έγινε δεκτό ότι στην έμπρακτη μετάνοια προς εξάλειψη του αξιοποίνου ο φόβος τιμωρίας δεν αποκλείει ότι αυτή υπήρξε οικειοθελής⁶.
7. Αναγνωρίστηκε, ότι στο έγκλημα της τοκογλυφίας, σε αντίθεση προς την κρατούσα νομολογία, η θεώρηση της συρροής μεταξύ της συνομολόγησης και της επιδίωξης του τοκογλυφικού ωφελήματος ως αληθινής συνεπάγεται διπλή απαξιολόγηση της πράξης⁷.

-
1. ΟΛΑΠ 1/2015, εμπεριστατωμένη πρόταση Νικ. Παντελή.
 2. Βλ. εισαγγελική πρόταση στην ΑΠ 967/2009 Ισοκράτης: «μεταξύ της παράβασης των κανόνων επιμελούς διαχείρισης και της ζημίας απαιτείται και συνάφεια κινδύνου».
 3. Βλ. π.χ. ΑΠ 1019/2012, ΠΧ 2013, σ. 345 και στο κείμενο Μέρος Δεύτερο, § 1 σημ. 35.
 4. Βλ. π.χ. ΑΠ 281/2010, ΠΧ 2011, σ. 115.
 5. ΑΠ 1581/2013, ΠΧ 2014, σ. 454. Τούτο είχε υποστηρίξει ο γράφων ήδη το 1996 στην Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής για το ν. 2408/1996.
 6. Βλ. σημαντική ΑΠ 210/2012 ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.
 7. ΣυμβΕφΘεσσαλ 70/2012 ΠΧ 2013, σ. 615 με εμπεριστατωμένη πρότ. Γ. Σκιαδαρέση.

8. Αναγνωρίστηκε, ότι όταν η απάτη τελείται τόσο με ενέργεια (παράσταση ψευδών γεγονότων) όσο και με παρασιώπηση, είναι έγκλημα ενεργείας διότι η παράλειψη απωθείται ως επικουρική σύμφωνα με το κριτήριο της αιτιότητας⁸.

9. Έγινε δεκτό, ως προς την κακουργηματική πλαστογραφία, ότι η επιβαρυντική περίπτωση της παρ. 3 του άρθρ. 216 ΠΚ αναφερόμενη σ' εκείνον που «διαπράττει πλαστογραφίες κατ' επάγγελμα» δεν καλύπτει τη χρήση πλαστού εγγράφου σε αντίθεση με τις διατάξεις των παρ. 1 και 2 του ίδιου άρθρου⁹.

10. Σημαντικές θεωρώ τέλος ορισμένες αποφάσεις δικαστηρίων της ουσίας που δέχθηκαν, -επιτέλους! ότι η ανάληψη χρημάτων από ΑΤΜ με ξένη (κλεμμένη κλπ.) μαγνητική κάρτα αυτόματων τραπεζικών συναλλαγών δεν συνιστά κλοπή ή υπεξαίρεση αλλά απάτη με υπολογιστή¹⁰.

.....

8. ΠλημμΑθ 695/2008, ΠΧ 2010, σ. 50 επ., με εμπειριστατωμένη πρόταση Π. Παναγιωτόπουλου.

9. ΕφΘεσσ 1177/2008, ΠΧ 2010, σ. 765, με εμπειριστατωμένη πρότ. Γ. Σκιαδαρέση.

10. ΠλημμΚιλικίς 54/2012, ΠοινΔικ 2014, σ. 238, ΣυμβΠλημμΑθ 638/2008, ΠΧ 2010, σ. 775.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	VII
ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΗΣ 3ης ΕΚΔΟΣΗΣ	IX
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	XLIII
ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	XLVII

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

§ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Η έννοια της ιδιοκτησίας στον Ποινικό Κώδικα	3
II. Ιδιοκτησία και περιουσία	4
III. Γενική επισκόπηση των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας	5
IV. Οι επεμβάσεις του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας	5

§ 2. ΚΛΟΠΗ (άρθρ. 372, 374, 377 ΠΚ)

I. Αντικειμενική υπόσταση	8
1. Πράγμα	8
1.1. Ορισμός	8
1.2. Πράγματα εκτός συναλλαγής	8
1.3. Ο άνθρωπος	9
1.3.1. Μέλη του ανθρώπινου σώματος	10
1.3.2. Το ανθρώπινο πτώμα	12
1.4. Τα ζώα	12
1.5. Αξιώσεις και λοιπά άυλα αγαθά	12
1.5.1. Λογισμικό	12
1.5.2. Λογιστικό χρήμα	13
1.5.3. Ψηφιακό χρήμα και κρυπτονομίσματα	13
1.6. Μορφές ενέργειας	14
1.7. Λοιπές περιπτώσεις. Ομάδα πραγμάτων, επιχείρηση κλπ.	15
1.8. Η κατάσταση της ύλης	16
1.9. Η αξία του πράγματος	16

2. Κινητό	17
3. Ξένο	18
3.1. Έννοια	18
3.1.1. Ορισμός	18
3.1.2. Πράγματα που ανήκουν αποκλειστικά στον πράττοντα	19
3.2. Αδέσποτα	19
3.3. Απολωλότα	21
3.4. Ανήθικες δικαιοπραξίες	21
3.5. Θησαυρός	21
3.6. Αρχαιότητες	22
4. Κατοχή	24
4.1. Έννοια της κατοχής	24
4.1.1. Ορισμός	24
4.1.2. Κατοχή υπό ποινική και αστική έννοια	24
4.1.3. Κατοχή, ιδιοποίηση, ιδιοκτησία	27
4.1.4. Η παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας στην κλοπή	27
4.2. Φυσική εξουσία	28
4.2.1. Έννοια	28
4.2.2. Παροδική παρακώλυση φυσικής εξουσίας	28
4.2.3. Σφαίρες κυριαρχίας	29
4.2.4. Κρυμμένα πράγματα	30
4.2.5. Λησμονημένα πράγματα	31
4.3. Φυσική βούληση	32
4.4. Συγκατοχή	33
4.5. Βοηθός κατοχής	35
4.6. Αφαίρεση πράγματος μετά το θάνατο του κατόχου;	38
4.7. Το νομικό πρόσωπο έχει κατοχή;	40
4.8. Τραπεζική κατάθεση και κατοχή	41
5. Αφαίρεση	41
5.1. Έννοια	41
5.2. Αφαίρεση κατά έμμεση αυτοουργία	44
5.3. Συγκατάθεση	44
5.3.1. Έννοια	44
5.3.2. Συγκατάθεση και συναίνεση	45
5.3.3. Συγκατάθεση με παραπλάνηση	45
5.3.4. Έλλειψη φυσικής βούλησης προς μεταβίβαση της κατοχής	46
5.3.5. Συγκατάθεση υπό όρους	47
5.4. Ανάληψη χρημάτων από ATM με κλεμμένη μαγνητική κάρτα αυτόματης συναλλαγής (cashcard)	47
5.5. Ανοιχτή κλοπή	49
5.6. Αφαίρεση με παράλειψη	50

II. Υποκειμενική υπόσταση	51
1. Υπαιτιότητα	51
2. Σκοπός παράνομης ιδιοποίησης	52
2.1. Η κλοπή ως έγκλημα σκοπού	52
2.2. Ορισμός	52
2.3. Αντικείμενο της (σκοπούμενης) ιδιοποίησης	54
2.4. <i>Lucrum ex re</i>	55
2.5. Πρόσκτηση – αποστέρηση	55
2.6. Τα έγγραφα ως αντικείμενα ιδιοποίησης	58
2.6.1. <i>Έγγραφα παραστατικά αξίας</i>	58
2.6.2. <i>Έγγραφα αποδεικτικά δικαιώματος</i>	59
2.7. Το “παράνομο” της σκοπούμενης ιδιοποίησης	60
2.8. Ιδιοποίηση υπέρ τρίτου. Η περίπτωση του “μη σκοπίμως δρώντος δολίου οργάνου”	63
III. Απόπειρα	64
1. Έννοια και οριοθέτηση	64
1.1. Γενικά	64
1.2. Απρόσφορη απόπειρα	65
1.3. Απόπειρα και τελείωση	65
1.4. Απόπειρα και προπαρασκευαστικές πράξεις	66
1.5. Η απόπειρα της κλοπής υπό τον ισχύοντα ΠΚ	67
2. Απόπειρα κατά συναυτουργία	71
IV. Συμμετοχή	72
1. Συναυτουργία	72
1.1. Προϋποθέσεις	72
1.2. Αναιρετικός έλεγχος	72
2. Συνέργεια	73
2.1. Βασική και διακεκριμένη συνέργεια	73
2.2. Συνέργεια και ουσιαστική αποπεράτωση	74
3. Ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις (άρθρ. 49 παρ. 2 ΠΚ)	75
V. Συρροές	76
1. Περιπτώσεις αληθινής συρροής	76
2. Ζητήματα φαινομένης συρροής	76
2.1.1. <i>Φυσική ενότητα της πράξης</i>	76
2.1.2. <i>Κλοπή κατά πλειόνων προσώπων</i>	77
2.2. Κλοπή και υπεξαίρεση	78
2.3. Κλοπή και φθορά ξένης ιδιοκτησίας	79
2.4. Κλοπή και ληστεία	79
2.5. Κλοπή και απάτη	79
2.6. Κλοπή και αποδοχή προϊόντων εγκλήματος	80
2.7. Κλοπή και παράβαση ν.δ. 3077/1954 περί Γενικών Αποθηκών	80

VI. Ποινικές κυρώσεις	80
VII. Ποινική δίωξη	81
VIII. Η απλώς διακεκριμένη κλοπή: Η κλοπή πράγματος ιδιαίτερα μεγάλης αξίας	82
1. Έννοια και νομολογιακή αντιμετώπιση	82
2. Ζητήματα πλάνης	83
3. Διαχρονικό δίκαιο	84
4. Αναιρετικός έλεγχος	84
5. Η “ιδιαίτερα μεγάλη αξία” ως διαβαθμίσιμη έννοια	85
IX. Οι κακουρηματικές κλοπές	86
1. Οι επί μέρους κακουρηματικές κλοπές	86
2. Η κατάργηση των επιβαρυντικών περιστάσεων της κατ’ επάγγελμα και κατά συνήθεια τέλεσης της κλοπής	94
3. Η κατ’ επάγγελμα τέλεση ως κριτήριο δικαστικής επιμέτρησης της ποινής	95
4. Κλοπή κατά του Δημοσίου	98
5. Κλοπή μνημείων (άρθρ. 53 ν. 3028/2002)	100
6. Κλοπή σε βάρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρ. 26 παρ. 3 ν. 4689/2020)	100
7. Κλοπή σχετιζόμενη με τρομοκρατική δραστηριότητα (άρθρ. 33 ν. 4689/2020)	101
8. Συρροή επιβαρυντικών περιπτώσεων	101
X. Προνομιούχες περιπτώσεις κλοπής	101
1. Κλοπή πράγματος μικρής αξίας	101
1.1. Έννοια και νομολογιακή αντιμετώπιση	101
1.2. Ζητήματα πλάνης	104
1.3. Ζητήματα συρροής	104
1.4. Έγκληση	104
1.5. Ποινική κύρωση	105
1.6. Αναιρετικός έλεγχος	105
2. Κλοπή από ανάγκη για άμεση χρήση ή ανάλωση	106
XI. Η κατ’ εξακολούθηση κλοπή	108
1. Το άρθρ. 98 παρ. 2 ΠΚ	108
2. “Απέβλεπε”	109
3. Πρακτική σημασία του ζητήματος	110
4. Κλοπή τελούμενη κατ’ εξακολούθηση και κατ’ επάγγελμα	110
5. Κλοπή κατ’ εξακολούθηση σε βάρος του Δημοσίου	111
XII. Ειδικές διατάξεις	111
1. Κλοπή στρατιωτικών πραγμάτων (άρθρ. 147 ΣΠΚ)	111
2. Ζωοκλοπή και Ιχθυοκλοπή	112
3. Κλοπή φορτίου ή εξοπλισμού πλοίου (άρθρ. 217 ΚΔΝΔ)	113
XIII. Καταργηθείσες διατάξεις	114
XIV. Μεταβολή κατηγορίας	114

§ 3. ΑΥΘΑΙΡΕΤΗ ΧΡΗΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ (άρθρ. 374Α ΠΚ)

I. Δικαιολογητική βάση και σκοπός της διάταξης	116
II. Αντικειμενική υπόσταση	117
1. Μηχανοκίνητο μεταφορικό μέσο	117
2. Ξένο	118
3. Η εγκληματική συμπεριφορά	118
4. Συγκατάθεση	120
III. Υποκειμενική υπόσταση	121
IV. Διάκριση χρήσης από ιδιοποίηση	121
V. Συμμετοχή	126
VI. Ζητήματα συρροής	126
VII. Ποινική κύρωση – Έγκληση	127
VIII. Έμπρακτη μετάνοια-απαλλαγή από την ποινή (άρθρ. 381 ΠΚ)	127
IX. Διαχρονικό δίκαιο	128

§ 4. ΥΠΕΞΑΙΡΕΣΗ (άρθρ. 375, 377 ΠΚ)

I. Αντικειμενική υπόσταση	130
1. Πράγμα	130
1.1. Τα μη ενσώματα αντικείμενα	130
1.2. Αξία του πράγματος	131
1.3. Ατομικά ορισμένο πράγμα	131
1.4. Αναιρετικός έλεγχος	131
2. Ξένο	132
2.1. Γενικά	132
2.2. Περιπτώσεις κτήσης κυριότητας	133
2.2.1. Αφανής εταιρεία	133
2.2.2. Δάνειο	133
2.2.3. Ανώμαλη παρακαταθήκη	133
2.2.4. Εισφορές – αναλογικά δικαιώματα συμβολαιογράφων	133
2.2.5. Αλληλόχρεος λογαριασμός	134
2.2.6. Κοινός λογαριασμός	134
2.2.7. Συνάφεια	135
2.2.8. Ακυρώσιμη δικαιοπραξία	135
2.2.9. Κτήση πράγματος μέσω αντιπροσώπου	135
2.2.10. Δικαίωμα εξωνήσεως	136
2.2.11. Κέρδη Α.Ε.	136
2.2.12. Σύμβαση έργου	136
2.2.13. Άλλες περιπτώσεις	136

2.3. Περιπτώσεις μη κτήσης κυριότητας	136
2.3.1. Αίρεση	136
2.3.2. Πώληση με παρακράτηση της κυριότητας	137
2.3.3. Εντολή και παρακαταθήκη- ασφαλιστικός πράκτορας	138
2.3.4. Μονοπρόσωπη εταιρεία	138
2.3.5. Αρχαιότητες – Μνημεία	138
3. Κατοχή	139
3.1. Η έννοια της κατοχής στην υπεξαίρεση	139
3.2. Κτήση κατοχής	139
3.3. Αναιρετικός έλεγχος	140
3.4. Χρόνος κτήσης της κατοχής	141
3.4.1. Η στενή ερμηνεία	141
3.4.2. Η “μικρή” διορθωτική ερμηνεία	141
3.4.3. Η “μεγάλη” διορθωτική ερμηνεία	142
3.5. Κτήση της κατοχής με αξιόποινη πράξη	143
3.6. Περιπτώσεις ύπαρξης κατοχής – Οριοθέτηση από την κλοπή	145
3.7. Υπεξαίρεση λογιστικού χρήματος;	147
3.7.1. Το πρόβλημα	147
3.7.2. Η νομολογία	147
3.7.3. Η θεωρία	148
3.7.4. Η υπ’ αριθμ. 742/2012 απόφαση του Αρείου Πάγου. <i>Το λογιστικό χρήμα ως «πράγμα»</i>	150
3.7.5. Το λογιστικό χρήμα δεν είναι «πράγμα»	150
3.7.5.1. Ειδικότερα: Γιατί το λογιστικό χρήμα δεν μπορεί να θεωρηθεί «πράγμα»	151
3.7.5.2. Ειδικότερα: Γιατί ο δικαιούχος τραπεζικού λογαριασμού <i>δεν είναι κάτοχος</i>	153
4. Ιδιοποίηση	155
4.1. Ορισμός	155
4.2. Η ιδιοποίηση ως εκδήλωση πρόθεσης. Η θεωρία της εξωτερίκευσης	156
4.3. Η ιδιοποίηση ως αντικειμενικό στοιχείο	157
4.4. Περιπτωσιολογία	160
4.4.1. Περιπτώσεις όπου η οριστική αποστέρηση είναι προφανής	160
4.4.2. Περιπτώσεις όπου η οριστική αποστέρηση προϋποθέτει πρόσθετα στοιχεία	161
4.4.3. Άλλες περιπτώσεις	161
4.4.4. Περιπτώσεις μη ιδιοποίησης	163
4.5. Ειδικές περιπτώσεις	165
4.5.1. Πρόθεση έγκαιρης επιστροφής του πράγματος	165
4.5.2. Ενέχυρο	165
4.5.3. Καταπιστευτική μεταβίβαση κυριότητας	166
4.5.4. Ασφαλιστικές εισφορές	166
4.6. Παραδείγματα από τη νομολογία	167

4.7. Ιδιοποίηση με παράλειψη	168
4.8. Το “παράνομο” της ιδιοποίησης	170
4.8.1. Η έννοια του “παράνομου”	170
4.8.2. Αποκλεισμός του “παράνομου”	171
4.8.2.1. Συμφηφισμός	171
4.8.2.2. Δικαίωμα επίσεσης	172
5. Πράγμα εξομοιούμενο προς “ξένο”	173
6. Παθών	173
II. Λόγοι άρσης του αδίκου	174
III. Υποκειμενική υπόσταση	174
IV. Απόπειρα	176
V. Συμμετοχή	178
1. Συναυτουργία	178
2. Συνέργεια	178
3. Συμμετοχή με παράλειψη	180
4. Ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις (άρθρ. 49 παρ. 2 ΠΚ)	180
VI. Συρροές	181
1. Περιπτώσεις αληθινής συρροής	181
2. Ζητήματα φαινομενικής συρροής	182
VII. Έγκληση	184
VIII. Ο τόπος τέλεσης της υπεξαίρεσης	185
IX. Ο χρόνος τέλεσης της υπεξαίρεσης	186
X. Ποινικές κυρώσεις	187
XI. Διακεκριμένες περιπτώσεις υπεξαίρεσης	187
1. Οι απλώς διακεκριμένες μορφές	187
1.1. Υπεξαίρεση ιδιαίτερα μεγάλης αξίας (άρθρ. 375 παρ. 1 εδ. α΄ δεύτερη περίπτωση ΠΚ)	187
1.1.1. Έννοια και νομολογιακή αντιμετώπιση	187
1.1.2. Αναιρετικός έλεγχος	188
1.2. Υπεξαίρεση εμπιστευμένου πράγματος (άρθρ. 375 παρ. 1 εδ. α΄ δεύτερη περίπτωση ΠΚ)	189
1.2.1. Η εμπίστευση του πράγματος	189
1.2.1.1. Ορισμός – Στοιχεία της έννοιας	189
1.2.1.2. Η νομολογία	191
1.2.1.3. Προϋποθέσεις εφαρμογής	191
1.2.1.4. Αναιρετικός έλεγχος	193
1.2.2. Οι επί μέρους περιπτώσεις εμπίστευσης	194
1.2.2.1. Εντολοδόχος	194
1.2.2.2. Διαχειριστής	194

1.2.2.3. Επίτροπος και δικαστικός συμπαραστάτης	197
1.2.2.4. Μεσεγγυούχος	197
1.2.2.5. Το πρόβλημα της αξιολογικής αντινομίας	198
2. Οι κακουρηγηματικές περιπτώσεις υπεξαίρεσης (άρθρ. 375 παρ. 2 και 3 ΠΚ)	198
2.1. Υπεξαίρεση με αξία αντικειμένου άνω των 120.000 ευρώ (άρθρ. 375 παρ. 2 ΠΚ)	198
2.2. Υπεξαίρεση κατά του Δημοσίου κλπ.	199
2.3. Υπεξαίρεση σε βάρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης	199
2.4. Υπεξαίρεση μνημείων (άρθρ. 54 ν. 3028/2002)	200
XII. Υπεξαίρεση κατ' εξακολούθηση	200
XIII. Προνομιούχες περιπτώσεις υπεξαίρεσης (άρθρ. 377 ΠΚ)	201
XIV. Ειδικές περιπτώσεις υπεξαίρεσης	201
1. Ιδιοποίηση πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρ. 24 παρ. 4 ν. 4689/2020)	201
2. Υπεξαίρεση στρατιωτικών πραγμάτων (άρθρ. 147 ΣΠΚ)	202
3. Υπεξαίρεση σε βάρος της πτωχευτικής περιουσίας (ν. 4738/2020)	203
XV. Μεταβολή κατηγορίας	204

§ 5. ΦΘΟΡΑ ΞΕΝΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ (άρθρ. 378 ΠΚ)

I. Αντικειμενική υπόσταση	206
1. Υλικό αντικείμενο	206
2. Η εγκληματική συμπεριφορά	207
2.1. Καταστροφή	207
2.2. Βλάβη	208
2.2.1. Έννοια	208
2.2.2. "Κατά προορισμό χρησιμότητα"	208
2.2.3. Ειδικές περιπτώσεις βλάβης	209
2.3. "Καθιστά με άλλον τρόπο ανέφικτη τη χρήση"	210
2.4. Διαγραφή ή μόλυνση ψηφιακών δεδομένων	211
2.5. Η κατάργηση του εγκλήματος της φθοράς ηλεκτρονικών δεδομένων	212
II. Λόγοι άρσης του αδίκου	212
III. Υπαιτιότητα	213
IV. Συμμετοχή	213
V. Αυτεπάγγελτη δίωξη-Ζητήματα έγκλησης	214
VI. Ποινικές κυρώσεις	215
VII. Διακεκριμένες περιπτώσεις φθοράς	216
1. Οι γενικές διατάξεις	216
1.1. Οι απλώς διακεκριμένες περιπτώσεις: Πράγμα ιδιαίτερα μεγάλης αξίας ή τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο (άρθρ. 378 παρ. 1 ΠΚ)	216

1.2. Οι ιδιαιτέρως διακεκριμένες περιπτώσεις (άρθρ. 378 παρ. 3 ΠΚ)	216
1.2.1. Πράγμα που χρησιμεύει για κοινό όφελος (άρθρ. 378 παρ. 2 α΄ περίπτ. ΠΚ)	216
1.2.2. Φθορά καλλιτεχνικού ή ιστορικού μνημείου	217
1.2.3. Πρόκληση φθοράς με φωτιά ή με εκρηκτικές ύλες (άρθρ. 378 παρ. 2 περίπτ. γ΄ ΠΚ)	218
1.3. Διακεκριμένη φθορά και αξία του πράγματος	219
2. Οι ειδικές διατάξεις	219
2.1. Φθορά μνημείου (άρθρ. 56 ν. 3028/2002 για την προστασία των Αρχαιοτήτων)	219
2.2. Παρεμπόδιση κυκλοφορίας εντύπων (άρθρ. 334 παρ. 2 ΠΚ)	220
2.3. Φθορά φορτίου ή εξοπλισμού πλοίου (άρθρ. 217 παρ. 2 ΚΔΝΔ)	220
2.4. Ζωοκτονία και ιχθυοκτονία	220
2.5. Κακοποίηση ζώου (ν. 4830/2021)	221
VIII. Φθορά μικρής αξίας (άρθρ. 378 παρ. 1 εδάφ. β΄ ΠΚ)	221
IX. Ζητήματα συρροής	222
X. Εξάλειψη αξιοποιήσιμου - απαλλαγής από την ποινή (άρθρ. 381 ΠΚ)	223
XI. Μεταβολή κατηγορίας	224
XII. Ειδικές περιπτώσεις: Φθορά αγροτικού κτήματος και φθορά με ζώα (ν. 3585/2007 και 4691/2020)	224
1. Φθορά αγροτικού κτήματος	224
2. Φθορά με ζώα	224

§ 6. ΕΜΠΡΑΚΤΗ ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΝΤΕΛΗΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΘΟΝΤΟΣ (άρθρ. 381 παρ. 2-4 ΠΚ)

I. Γενική επισκόπηση	226
1. Τα γενικά χαρακτηριστικά των διατάξεων	226
2. Οι διατάξεις του άρθρ. 381 παρ. 2-4 ΠΚ	227
3. Νομική φύση των διατάξεων	227
3.1. Οι διατάξεις του άρθρ. 381 παρ. 2-4 ΠΚ	227
3.2. Ειδικότερα: Η έμπρακτη μετάνοια (άρθρ. 381 παρ. 2 ΠΚ)	228
3.3. Έκταση εφαρμογής της διάταξης. Δυνατότητα αναλογίας in bonam partem	228
II. Οι επί μέρους προϋποθέσεις της έμπρακτης μετάνοιας (άρθρ. 384 παρ. 1 ΠΚ)	230
1. Απόδοση του πράγματος	230
2. Πριν από την πρώτη εξέταση του υπαιτίου	231
3. Με δική του θέληση	231
4. Χωρίς παράνομη βλάβη τρίτου	234
5. Μερική απόδοση ή ικανοποίηση	234
6. Εξάλειψη του αξιοποιήσιμου κατ' άρθρ. 381 παρ. 2 ΠΚ επί συμμετοχής	235

7. Αναιρετικός έλεγχος	235
8. Εντελής ικανοποίηση	236
9. Αποκτήματα	237
10. Αποζημίωση επί αυτούσιας απόδοσης	238
III. Ειδικά θέματα	238
1. Μερική ικανοποίηση μετά την εξέταση του υπαιτίου	238
2. Σχέση απόδοσης και ικανοποίησης σε περίπτωση αποχής από την ποινή	239
3. Ικανοποίηση του ζημιωθέντος επί κλοπής και υπεξαίρεσης στρατιωτικών πραγμάτων	239
IV. Η υποχρεωτική δικαστική άφεση του αξιοποιούν των άρθρ. 381 παρ. 3 και 4 ΠΚ	239
1. Η ρύθμιση των παρ. 3 και 4 του άρθρ. 381 ΠΚ	239
2. Το άστοχο της ρύθμισης από πλευράς αντεγκληματικής πολιτικής	240
3. Αποδυνάμωση των διατάξεων για τη συνδιαλλαγή και την ποινική διαπραγμάτευση	241
V. Υπαναχώρηση εξαλείφουσα το αξιόποινο επί αποείρας εγκλήματος κατά της ιδιοκτησίας (άρθρ. 44 παρ. 3 εδάφ. δ' ΠΚ)	242
VI. Οι δικονομικές διατάξεις περί αποχής από την ποινική δίωξη	243
1. Προσωρινή αποχή από την ποινική δίωξη (άρθρ. 48, 49 ΚΠΔ)	243
2. Οριστική αποχή από την ποινική δίωξη (άρθρ. 50 ΚΠΔ)	243
3. Δικαστική άφεση της ποινής και αποκαταστατική δικαιοσύνη (άρθρ. 104B ΠΚ)	244
VII. Επίμετρο: Συνιστά ο συμβιβασμός «εντελή ικανοποίηση»;	244

§ 7. ΛΗΣΤΕΙΑ (άρθρ. 380 ΠΚ)

I. Γενικά χαρακτηριστικά	247
II. Η αντικειμενική υπόσταση της ληστείας υπό στενή έννοια (άρθρ. 380 παρ. 1 πρώτη περίπτωση ΠΚ)	249
1. Σωματική βία κατά προσώπου	249
1.1. Έννοια	249
1.2. Βία προς υπερνίκηση προσδοκώμενης αντίστασης	251
1.3. Αιφνιδιαστική αφαίρεση πράγματος	251
1.4. Βία κατά πραγμάτων	252
1.5. Έμμεση σωματική βία	253
1.6. Vis absoluta και vis compulsiva	253
1.7. Αποδέκτης της βίας	253
1.8. Αμφισβητούμενες περιπτώσεις	254

2. Απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής	255
2.1. Η έννοια της απειλής	255
2.2. Το εξαγγελόμενο “κακό”	255
2.3. Αποδέκτης της απειλής	256
2.4. Αποδέκτης του “κακού”	256
2.5. Σοβαρότητα της απειλής	257
2.6. Επικείμενος κίνδυνος	258
2.7. Σχέση βίας-απειλής	259
3. Σχέση μέσου και σκοπού	260
3.1. Χρονική και τοπική συνάφεια	260
3.2. Λειτουργική συνάφεια	260
3.3. Όχι όμως και αιτιώδης συνάφεια	262
3.4. Εκμετάλλευση διαρκούς βίας	262
3.5. Τέλεση με παράλειψη	262
III. Η ληστρική εκβίαση ειδικότερα	263
1. Παράδοση = Αφαίρεση;	263
2. Ληστρική εκβίαση και εκβίαση (άρθρ. 385 ΠΚ)	266
2.1. Ο εκβιαστικός χαρακτήρας της ληστρικής εκβίασης	266
2.2. Διάκριση ληστρικής εκβίασης από εκβίαση	266
IV. Υποκειμενική υπόσταση της ληστείας υπό στενή έννοια – Καταλογισμός	267
V. Απόπειρα	268
VI. Συμμετοχή σε ληστεία υπό στενή έννοια και σε ληστρική εκβίαση	269
1. Συναυτουργία	269
2. Συνέργεια	270
VII. Ζητήματα συρροής	272
1. Περιπτώσεις αληθινής συρροής	272
2. Ληστεία κατά πλειόνων	273
3. Ανθρωποκτονία προς το σκοπό αφαίρεσης	274
4. Ληστεία κατά του Δημοσίου	275
VIII. Ληστρική κλοπή	278
1. Γενικά	278
2. Αντικειμενική υπόσταση	279
2.1. Υποκείμενο	279
2.2. Ληστεία (άρθρ. 380 παρ. 1 ΠΚ) ως στοιχείο της α.υ.	280
2.3. Χρονικό πλαίσιο τέλεσης	281
2.4. “Καταλήφθηκε”	282
2.5. “Επ’ αυτοφώρω”	283
2.6. Αποδέκτης της βίας	285
3. Υποκειμενική υπόσταση	286

4. Απόπειρα	287
5. Συμμετοχή	287
6. Συρροές	287
ΙΧ. Ποινικές κυρώσεις-μεταβολή κατηγορίας	288
Χ. Διακεκριμένες περιπτώσεις ληστείας	289
1. Ληστεία διακρινόμενη από το αποτέλεσμα	289
1.1. Πρόκληση του βαρύτερου αποτελέσματος από την αφαίρεση;	289
1.2. Πλημμελής συμπεριφορά μετά την τελείωση;	290
1.3. Η δυνατότητα δόλου ως προς το βαρύτερο αποτέλεσμα και η σημασία της	291
1.4. Θάνατος ή βαριά βλάβη συμμετόχου	293
1.5. Απόπειρα ληστείας διακρινομένης από το αποτέλεσμα	293
1.6. Συμμετοχή σε ληστεία διακρινόμενη από το αποτέλεσμα	296
2. Ληστεία που τελέστηκε με ιδιαίτερη σκληρότητα	298
2.1. Έννοια	298
2.2. Αναιρετικός έλεγχος	299
2.3. Απόπειρα	300
2.4. Ζητήματα συμμετοχής	300
2.5. Ζητήματα συρροής	300
ΧΙ. Διαχρονικό δίκαιο	301
ΧΙΙ. Ειδικές διατάξεις (ν. ΤΟΔ΄/1871, ν. 1300/1982)	301

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

§ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Η έννοια της περιουσίας στον Ποινικό Κώδικα	305
1. Η νομική θεωρία περί περιουσίας	305
2. Η οικονομική θεωρία	306
3. Η νομική-οικονομική θεωρία	308
4. Η νομολογία	310
5. Η προσωπική έννοια της περιουσίας και η κανονιστική προσωπική θεωρία	310
ΙΙ. Γενική επισκόπηση των εγκλημάτων κατά της περιουσίας	310
ΙΙΙ. Οι καινοτομίες του ισχύοντος ΠΚ στις διατάξεις για τα εγκλήματα κατά της περιουσίας	311
1. Τα γενικά χαρακτηριστικά	311
2. Οι επί μέρους μεταβολές	312

§ 2. ΕΚΒΙΑΣΗ (άρθρ. 385 ΠΚ)

I. Γενικά	314
1. Οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα για την εκβίαση-προστατευόμενο έννομο αγαθό	314
2. Οι μεταβολές του ισχύοντος ΠΚ	315
II. Το βασικό έγκλημα της εκβίασης (άρθρ. 385 παρ. 1 ΠΚ)	316
1. Βία	316
1.1. Έννοια	316
1.2. <i>Vis absoluta</i>	316
1.3. Η “βία” στο βασικό έγκλημα της εκβίασης	317
2. Απειλή	318
2.1. Έννοια	318
2.2. Το απειλούμενο έννομο αγαθό	319
2.3. Αποδέκτης της απειλής	320
2.4. Αποδέκτης του “κακού”	321
2.5. Σοβαρότητα της απειλής	322
2.6. “Επικείμενος” κίνδυνος	324
2.7. Απειλή νόμιμης πράξης	325
2.8. Απειλή όταν υπάρχει διακριτική ευχέρεια;	327
2.9. Απειλή με παράλειψη και απειλή παράλειψης	328
2.10. Διάρκεια της απειλής	329
3. Πράξη, παράλειψη ή ανοχή	329
3.1. Η πράξη, παράλειψη ή ανοχή ως περιουσιακή διάθεση	329
3.2. Όχι μόνον περιουσιακή διάθεση!	330
3.2.1. Η “ανοχή αφαίρεσης πράγματος” ως στοιχείο της α.υ. της εκβίασης	331
3.2.2. Αντίθετα επιχειρήματα και αντίκρουση αυτών	332
3.2.3. Η νομολογία	333
3.2.4. Συμπέρασμα	334
4. Περιουσιακή ζημία	335
4.1. Έννοια	335
4.2. Το αντικείμενο της πράξης	336
4.2.1. Πράγματα άνευ αξίας	336
4.2.2. Αντικείμενα μη προστατευόμενα από το δίκαιο	336
4.3. Αντάλλαγμα προς απόδοση του κλοπιμαίου	336
4.4. Ζημία όταν αντισταθμίζεται η παροχή;	337
5. Αιτιώδης σύνδεσμος	337
6. Υλική αντιστοιχία	338
III. Η εκβίαση επιχειρήσεων (άρθρ. 385 παρ. 3 ΠΚ)	339
IV. Η κατ’ επάγγελμα τελούμενη εκβίαση (άρθρ. 385 παρ. 3 εδάφιο β’ ΠΚ)	341

V. Εκβίαση τελούμενη με σωματική βία κατά προσώπου ή με απειλές σώματος ή ζωής (άρθρ. 385 παρ. 2 ΠΚ)	342
VI. Υποκειμενική υπόσταση	344
1. Υπαιτιότητα	344
2. Σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους	344
2.1. Ο σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους ως υποκειμενικό στοιχείο του αδίκου	344
2.2. Η έννοια του περιουσιακού οφέλους	345
2.3. Το “παράνομο”	345
2.4. Υπαιτιότητα ως προς το “παράνομο”	347
VII. Απόπειρα	348
VIII. Συμμετοχή	349
IX. Συρροές	350
1. Περιπτώσεις αληθινής συρροής	350
2. Περιπτώσεις φαινομένης συρροής	351
3. Ειδικά ζητήματα συρροής	352
3.1. Αρπαγή	352
3.2. Ληστεία	352
3.3. Σωματικές βλάβες	353
3.4. Κλοπή	354
3.5. Απάτη	354
3.6. Αυτοδικία	357
3.7. Εξασφαλιστική εκβίαση	357
3.8. Εκβίαση κατ’ εξακολούθηση	358
X. Ποινικές κυρώσεις	358
XI. Η εκβίαση με σκοπό την τέλεση τρομοκρατικού εγκλήματος (άρθρο 34 Ν. 4689/2020)	359
XII. Αναιρετικός έλεγχος	361
XIII. Διαχρονικό δίκαιο	362
XIV. Δικονομικά	362
1. Αποχή από την ποινική δίωξη	362
2. Ποινική διαπραγμάτευση	363
3. Παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας	363
4. Μεταβολή κατηγορίας	363

§ 3. ΑΠΑΤΗ (άρθρ. 386, 387 ΠΚ)

I. Εισαγωγή	367
1. Γενικά χαρακτηριστικά	367
1.1. Ορισμός - Στοιχεία του εγκλήματος	367
1.2. Οι τροποποιήσεις της διάταξης με τον ισχύοντα ΠΚ	368
1.3. Προστατευόμενο έννομο αγαθό	369
1.4. Παθών	370
II. Αντικειμενική υπόσταση	370
1. Γεγονός	370
1.1. Έννοια	370
1.2. Μελλοντικά περιστατικά	372
1.3. "Εσωτερικά γεγονότα"	374
1.4. Αξιολογικές κρίσεις	377
1.4.1. Έννοια	377
1.4.2. Αξιολογήσεις με "γεγονοτικό πυρήνα"	378
1.4.3. Διαφημιστικές υπερβολές	379
1.4.4. Η αξία του πράγματος ως γεγονός	380
1.4.5. Αξιολογικές κρίσεις με αξίωση γενικής ισχύος	380
1.5. Αρνητικά γεγονότα και υπερφυσικές ικανότητες	381
2. Η πράξη εξαπάτησης	382
2.1. Παράσταση ψευδών γεγονότων	383
2.1.1. Παράσταση με ρητή δήλωση	383
2.1.2. Παράσταση με συμπερασματικά συναγόμενη δήλωση	383
2.2. Απόκρυψη	385
2.3. Παρασιώπηση	386
2.3.1. Έννοια	386
2.3.2. Πηγές ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης	388
2.3.2.1. Ο νόμος ως πηγή της ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης	388
2.3.2.2. Το καθήκον ανακοίνωσης μπορεί να πηγάζει από σύμβαση	389
2.3.2.3. Το καθήκον ανακοίνωσης μπορεί να πηγάζει και από προηγούμενη επικίνδυνη ενέργεια του δράστη	390
2.4. Το "αθέμιτο" της απόκρυψης και της παρασιώπησης. «Κερδοσκοπικά» και «ποιοτικά» στοιχεία της συναλλαγής	391
2.5. Ειδικά ζητήματα	392
2.5.1. Επέμβαση σε μετρητές	392
2.5.2. Είσπραξη αχρεωστήτων	393
2.5.3. Η παράλειψη παρεμπόδισης άλλου να τελέσει απάτη	394
2.6. Η απάτη ως έγκλημα υπαλλακτικώς μικτό. Παραδοχή από το δικαστήριο της ουσίας πλειόνων τρόπων τέλεσης	394
3. Πλάνη	396
3.1. Έννοια	396

3.2. Ποιος πλανάται;	398
3.3. Ignorantia facti	399
3.4. Περιθωριακή γνώση	400
3.5. Πρόκληση ή διατήρηση πλάνης	401
3.6. Η διατήρηση της πλάνης στην απάτη με παράλειψη. Παράλειψη αποτροπής ή και παράλειψη άρσης υφιστάμενης πλάνης;	401
3.7. Παράλειψη άρσης υφισταμένης πλάνης επί περιοδικών παροχών. Η «περίπτωση της καθαρίστριας»	404
3.8. Αμφιβολίες και δυνατότητα αυτοπροστασίας	405
3.8.1. Αμφιβολίες	405
3.8.2. Δυνατότητα αυτοπροστασίας	406
4. Περιουσιακή διάθεση	408
4.1. Έννοια	408
4.2. Η αμεσότητα ως ουσιώδες στοιχείο της περιουσιακής διάθεσης	408
4.3. Η “πράξη, παράλειψη ή ανοχή” ειδικότερα	410
4.4. Γνώση της περιουσιακής διάθεσης	411
4.5. Γνώση της βλάβης	411
4.6. Ταυτότητα πλανώμενου – διαθέτοντος	412
4.7. Τριγωνική απάτη	413
4.7.1. Διάσταση πλανώμενου – βλαπτόμενου	413
4.7.2. Οι προϋποθέσεις της τριγωνικής απάτης	413
4.7.3. Διάκριση της απάτης από την κλοπή κατά έμμεση αυτοουργία	414
4.8. Απάτη επί δικαστηρίου	416
4.8.1. Προϋποθέσεις	416
4.8.2. Ειδικές περιπτώσεις	418
5. Περιουσιακή βλάβη	420
5.1. Έννοια	420
5.2. Περιουσιακή ζημία και «απάτη περί την πρόσληψη»	421
5.3. Υπολογισμός της ζημίας	422
5.3.1. Συμψηφισμός κάθε άμεσου οφέλους	422
5.3.2. Αξίωση προς αποζημίωση	423
5.3.3. Μεταγενέστερη μεταβολή της αξίας	423
5.3.4. Αποφυγή ποινικών κυρώσεων κλπ.	424
5.3.5. Ικανοποίηση νόμιμης αξίωσης	424
5.4. Περιουσιακή βλάβη σε περίπτωση ισάξιας αντιπαροχής. Η προσωπική πλευρά της ζημίας	424
5.5. Ο κίνδυνος της περιουσίας ως περιουσιακή βλάβη	426
5.6. Απάτη περί την πρόσληψη	429
5.7. Η ματαίωση προσδοκίας ως περιουσιακή βλάβη	430
5.8. Απάτη στο πλαίσιο παράνομων ή ανήθικων δικαιιοπρασιών	431
5.8.1. Απώλεια πράγματος που αποκτήθηκε με αξιόποινη πράξη	431

5.8.2. Διάθεση προς συμμόρφωση σε παράνομη ή ανήθικη δικαιοπραξία	433
5.8.3. Ματαίωση αξίωσης που πηγάζει από παράνομη ή ανήθικη αιτία	435
6. Αιτιώδης σύνδεσμος	436
7. Σχέση υλικής αντιστοιχίας	438
8. Προσφορότητα της συμπεριφοράς;	440
III. Λόγοι άρσης του αδίκου	441
IV. Υποκειμενική υπόσταση	441
1. Υπαιτιότητα	441
2. Σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους	442
2.1. Η απάτη ως έγκλημα σκοπού	442
2.2. Περιουσιακό όφελος	442
2.3. Επιδίωξη περιουσιακού οφέλους	443
2.4. Το “παράνομο” του επιδιωκόμενου περιουσιακού οφέλους	443
2.5. Ζητήματα πλάνης	445
V. Απόπειρα	445
1. Η τετελεσμένη απάτη	445
2. Οι προϋποθέσεις της απόπειρας	446
3. Προπαρασκευαστικές πράξεις	447
3.1. “Κλασικές” περιπτώσεις	447
3.2. Ψευδείς ανακοινώσεις στο κοινό	447
4. Ειδικά ζητήματα	449
4.1. Απόπειρα με παράλειψη	449
4.2. Απόπειρα διακεκριμένης απάτης	449
4.3. Απόπειρα απάτης επί δικαστηρίου	449
4.4. Απρόσφορη απόπειρα	450
4.5. Υπαναχώρηση	450
VI. Συμμετοχή	451
1. Αυτουργός-συναυτουργός	451
1.1. Αυτουργός	451
1.2. Συναυτουργός	451
1.3. Απάτη κατά έμμεση αυτουργία	452
2. Συνέργεια	452
2.1. «Άμεση» και «απλή» συνέργεια στην απάτη	452
2.2. Περιπτώσεις	453
2.3. Χρόνος τέλεσης της συνέργειας. Συμμετοχή μέχρι την ουσιαστική αποπεράτωση;	454
2.4. Ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις (άρθρ. 49 παρ. 2 ΠΚ)	455
VII. Συρροές	455
1. Αληθινή συρροή	455

2. Φαινομενική συρροή	457
2.1. Επικουρικές διατάξεις για την ποινική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	457
2.2. Φορολογική απάτη	457
2.3. Λαθρεμπορία	458
2.4. Καταπάτηση δασικής έκτασης	458
2.5. Απάτη περί τα παίγνια	458
3. Ειδικά ζητήματα	459
3.1. Υπεξαίρεση	459
3.2. Πλαστογραφία και χρήση πλαστού	460
3.2.1. Απόπειρα απάτης και χρήση πλαστού εγγράφου	460
3.2.2. Τελελεσμένη απάτη και πλαστογραφία με χρήση από τον αυτοουργό της πλαστογραφίας	460
3.2.3. Τελελεσμένη απάτη και χρήση πλαστού	461
3.3. Απιστία	462
3.4. Εγκλήματα του Ν. 4548/2018 («Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιριών»)	463
VIII. Τόπος τέλεσης – Απάτη μέσω internet – Ποινική δικαιοδοσία	463
1. Ο τόπος τέλεσης της απάτης κατά το άρθρ. 16 ΠΚ	463
2. Ειδικά: Απάτη μέσω διαδικτύου	464
3. Ποινική δικαιοδοσία επί απάτης σε βάρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξαίρεση από την αρχή του διπλού αξιοποιήσιμου	464
IX. Χρόνος τέλεσης – Παραγραφή	465
X. Ποινικές κυρώσεις	466
XI. Διακεκριμένες μορφές απάτης	466
1. Απάτη άνω των 120.000 ευρώ και απάτη κατά του Δημοσίου	466
2. Η «κατ' επάγγελμα» τέλεση απατών ως επιβαρυντική περίπτωση για την επιμέτρηση της ποινής (άρθρ. 79 παρ. 5 α' ΠΚ)	467
2.1. Το ζήτημα του διαχρονικού δικαίου	467
2.2. Ειδικότερα: η «κατ' επάγγελμα τέλεση» κατά την επιμέτρηση της ποινής της απάτης	467
2.3. Σκοπός πορισμού εισοδήματος υπέρ τρίτου;	469
3. Απάτη κατά του Δημοσίου (άρθρ. 386 παρ. 2 ΠΚ). Διαχρονικό δίκαιο	470
4. Απάτη σε βάρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επικουρικές διατάξεις	470
XII. Προνομιούχες μορφές απάτης. Απάτη μικρής αξίας (άρθρ. 387, 377 ΠΚ)	474
XIII. Απάτη κατ' εξακολούθηση	474
XIV. Έγκληση	475
XV. Εξάλειψη του αξιοποιήσιμου και εντελής ικανοποίηση του παθόντος (άρθρ. 405 ΠΚ)	475
XVI. Αναιρετικός έλεγχος	477

XVII. Δικονομικά	479
1. Αποχή από την ποινική δίωξη	479
2. Μεταβολή κατηγορίας	479
3. Ποινική συνδιαλλαγή (άρθρ. 301-302 ΚΠΔ)	480
4. Ποινική διαπραγμάτευση (άρθρ. 303 ΚΠΔ)	481
5. Δήλωση συνέχισης κατ' άρθρ. 464 ΠΚ	481

§ 4. ΑΠΑΤΗ ΜΕ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ (άρθρ. 386Α ΠΚ)

I. Γενικά	482
II. Αντικειμενική υπόσταση	484
1. Η εγκληματική συμπεριφορά	484
1.1. Μη ορθή διαμόρφωση του προγράμματος	485
1.2. Χωρίς δικαίωμα παρέμβαση στη λειτουργία του προγράμματος	486
1.3. Χρησιμοποίηση μη ορθών ή ελλιπών δεδομένων	486
1.4. Χωρίς δικαίωμα εισαγωγή, αλλοίωση, διαγραφή ή εξάλειψη δεδομένων υπολογιστή, ιδίως δεδομένων αναγνώρισης της ταυτότητας	487
1.4.1. Έννοια	487
1.4.2. <i>Skimming</i> και <i>jackpotting</i>	487
1.4.3. <i>Ειδικά ζητήματα</i>	488
1.5. Η χωρίς δικαίωμα αξιοποίηση λογισμικού προορισμένου για τη μετακίνηση χρημάτων	489
1.6. Μια ενδιαφέρουσα περίπτωση απάτης με n/u:	490
2. Περιουσιακά ζημιά	491
III. Υποκειμενική υπόσταση	491
IV. Απόπειρα	492
V. Συμμετοχή	492
VI. Συρροές	493
VII. Οι προπαρασκευαστικές πράξεις απάτης με υπολογιστή (άρθρ. 386 Α παρ. 2 ΠΚ)	493
VIII. Ποινική δίωξη	494
IX. Ποινικές κυρώσεις	494
X. Προνομιούχες περιπτώσεις απάτης με υπολογιστή	494
XI. Τέλεση κατ' εξακολούθηση	495
XII. Εξάλειψη αξιοποιήσιμου-απαλλαγής από την ποινή (άρθρ. 405 ΠΚ)	495
XIII. Τόπος τέλεσης	495
XIV. Ποινική δικαιοδοσία	496
XV. Η Ευρωπαϊκή Εντολή Υποβολής Στοιχείων και η Ευρωπαϊκή Εντολή Διατήρησης Ηλεκτρονικών Αποδεικτικών Στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις	496

§ 5. ΑΠΑΤΗ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ (άρθρ. 386B ΠΚ)

I. Γενικά. Προστατευόμενο έννομο αγαθό	497
II. Επιχορήγηση	497
1. Η έννοια της «επιχορήγησης»	497
2. Οι «ενισχύσεις»	499
3. Ιδιωτικές επιχορηγήσεις	499
III. Το έγκλημα της πρώτης παραγράφου του άρθρ. 386B ΠΚ.	
Η υποβολή αναληθούς αιτήματος	499
1. Η εγκληματική συμπεριφορά	499
2. Η απάτη περί τις επιχορηγήσεις ως έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης	501
3. Επί της ανάγκης αυτοτελούς διάταξης	502
4. Αρμόδια αρχή	502
5. Επιχορηγήσεις δοθείσες στην αλλοδαπή. Η δημόσια περιουσία ως ημεδαπό έννομο αγαθό	503
6. Υποκειμενική υπόσταση	503
IV. Το έγκλημα της δεύτερης παραγράφου του άρθρ. 386B ΠΚ.	
Η χρησιμοποίηση της επιχορήγησης για αλλότριο σκοπό	504
V. Ποινή	504
VI. Συρροές	504
VII. Ποινική δίωξη-εξάλειψη του αξιοποίνου και απαλλαγή από την ποινή	505
VIII. Ποινική δικαιοδοσία	505

§ 6. ΑΠΑΤΗΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΒΛΑΒΗΣ (άρθρ. 389 ΠΚ)

I. Αντικειμενική υπόσταση	506
II. Υπαιτιότητα	507
III. Συρροές	508
IV. Έγκληση	508
V. Ποινική κύρωση	508
VI. Εξάλειψη του αξιοποίνου-ικανοποίηση του παθόντος (άρθρ. 405 ΠΚ)	508

§ 7. ΑΠΙΣΤΙΑ (άρθρ. 390 ΠΚ)

I. Εισαγωγή	510
1. Η διάταξη του άρθρ. 390 ΠΚ	510
2. Οι καινοτομίες του ισχύοντος ΠΚ στις διατάξεις για την απιστία	510
3. Τα γενικά χαρακτηριστικά του εγκλήματος	511

II. Αντικειμενική υπόσταση	512
1. Υποκείμενο	512
1.1. Η έννοια του διαχειριστή	512
1.2. Θεμελίωση της διαχειριστικής εξουσίας	512
1.3. Περιπτώσεις	513
1.4. Ποιος δεν είναι διαχειριστής	513
1.5. Διαχείριση βάσει άκυρης ανάθεσης	514
1.6. Υπάλληλοι ως υποκείμενα απιστίας. Η «απιστία περί την υπηρεσία» (άρθρ. 256 προΐσχΠΚ) και τα συναφή ζητήματα διαχρονικού δικαίου	515
2. Η εγκληματική συμπεριφορά	515
2.1. Η εγκληματική συμπεριφορά ως εξωτερική και δικαιοπρακτική κατάχρηση εξουσίας	515
2.1.1. Η έννοια της κατάχρησης	515
2.1.2. Διαχειριστικές πράξεις	517
2.1.3. Πράξεις του διαχειριστή που δεν στοιχειοθετούν απιστία	518
2.1.3.1. Εσωτερικές και υλικές πράξεις	518
2.1.3.2. Δικαιοπραξίες εκτός αντιπροσωπευτικής εξουσίας	518
2.1.3.3. Πράξεις κυβερνήσεως	519
2.1.4. Διαχειριστική εξουσία για μία μόνο πράξη	519
2.2. Η παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης	519
2.2.1. Η κατάχρηση της αντιπροσωπευτικής εξουσίας ως παράβαση των κανόνων επιμελούς διαχείρισης	519
2.2.2. Οι κανόνες επιμελούς διαχείρισης ειδικότερα	520
2.2.3. Συνέπειες συμμόρφωσης	520
2.2.4. Απόφαση υπό συνθήκες αβεβαιότητας - Θεωρία των αποφάσεων και απιστία	521
2.3. Διαχειριστικές πράξεις αυτοβλάβης	522
2.4. Επικίνδυνες δικαιοπραξίες και συγκατάθεση	522
2.5. Απιστία με παράλειψη	523
3. Περιουσιακή βλάβη	524
3.1. Η ανάγκη οριστικής και βέβαιης περιουσιακής βλάβης στην απιστία	524
3.2. Ο κίνδυνος της περιουσίας ως ενεστώσα περιουσιακή βλάβη στην απιστία	525
3.3. Περιουσιακή βλάβη σε περίπτωση ισάξιας αντιπαροχής. Η προσωπική πλευρά της ζημίας στην απιστία	526
4. Αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος - Συνάφεια κινδύνου	527
III. Υπαιτιότητα	527
IV. Απόπειρα	529
V. Ζητήματα συμμετοχής	529
1. Ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις	529
2. Η ηθική αυτοουργία ειδικότερα	530

VI. Συρροές	531
VII. Τόπος τέλεσης	532
VIII. Χρόνος τέλεσης -Παραγραφή	532
IX. Ποινική κύρωση – Εξάλειψη του αξιοποίνου και ικανοποίηση του παθόντος (άρθρ. 405 ΠΚ)	533
X. Ποινική δίωξη. Το ζήτημα της έγκλησης κατ' άρθρ. 405 παρ. 1 εδάφ. β' ΠΚ	534
XI. Ποινική δικαιοδοσία	535
XII. Ανααιρετικός έλεγχος	535

§ 8. ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ (άρθρ. 394 ΠΚ)

I. Γενικά	537
1. Νομική φύση του εγκλήματος και προστατευόμενο έννομο αγαθό	537
2. Οι τροποποιήσεις του ισχύοντος ΠΚ	538
II. Αντικειμενική υπόσταση	539
1. Υποκείμενο	539
2. Υλικό αντικείμενο	539
2.1. Πράγμα	539
2.2. Νομικές ιδιότητες του υλικού αντικειμένου	540
2.3. Τα ακίνητα ως υλικά αντικείμενα αποδοχής	540
2.4. Αξία του πράγματος	541
3. Η πρότερη "αξιόποινη πράξη"	541
3.1. Η πρότερη πράξη ως έγκλημα κατά περιουσιακών δικαιωμάτων	541
3.2. Εξαίρεση επί κτήσης κυριότητας	544
3.3. Ο νομικός χαρακτήρας της πρότερης πράξης	544
3.3.1. Η αυτοτελής απαξία της αποδοχής έναντι της πρότερης πράξης	544
3.3.2. Η πρότερη πράξη ως τελειωτικά άδικη πράξη	544
3.3.3. Η πρότερη πράξη ως μη δόλια πράξη	546
3.4. Η πρότερη πράξη ως "χρονικά και νομικά ολοκληρωμένη κτήση του πράγματος"	546
3.5. Αποδοχή του υποκατάστατου (άρθρ. 394 παρ. 3 ΠΚ)	547
3.6. Τέλεση της πρότερης πράξης στην αλλοδαπή	547
4. Η αξιόποινη συμπεριφορά	548
4.1. Οι "πράξεις αποδοχής"	548
4.1.1. Απόκρυψη	548
4.1.2. Αγορά	550
4.1.3. "Λαμβάνει ως ενέχυρο"	550
4.1.4. "Με άλλον τρόπο δέχεται στην κατοχή του"	550
4.2. Οι "πράξεις διάθεσης"	552
4.2.1. Μεταβίβαση	552

4.2.2. Συνέργεια στη μεταβίβαση	552
4.2.3. Ασφάλιση της κατοχής	553
5. Το κράτος ως “παθών”	553
III. Υπατιότητα	553
1. Η πρόθεση αποδοχής και η διάγνωσή της	553
2. Ο αναιρετικός έλεγχος του δόλου	555
IV. Απόπειρα	557
V. Συμμετοχή	557
VI. Ζητήματα συρροής	557
1. Εντός της αυτής ειδικής υπόστασης	557
1.1. Τέλεση με πλείονες τρόπους	557
1.2. Αποδοχή κατά πλειόνων	557
1.3. Αποδοχή από τον αυτουργό της πρότερης πράξης;	558
1.4. Αποδοχή από τον συμμετόχο υπό στενή έννοια	558
2. Σε σχέση με άλλα εγκλήματα	559
2.1. Αποδοχή και χρήση πλαστού εγγράφου	559
2.2. Αποδοχή και νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (άρθρ. 2 παρ. 2 ν. 4557/2018)	559
2.3. Άλλες περιπτώσεις	560
VII. Ποινική κύρωση. Διακεκριμένη αποδοχή	560
VIII. Ποινική δίωξη	561
IX. Αποδοχή σε βάρος του ελληνικού Δημοσίου	561
X. Αποδοχή και διάθεση μνημείων που αποτελούν προϊόντα εγκλήματος (άρθρ. 55 ν. 3028/2002)	561
XI. Προνομιούχα αποδοχή (άρθρ. 394 παρ. 2 ΠΚ)	562
XII. Εξάλειψη του αξιοποιήσιμου και ικανοποίηση του παθόντος (άρθρ. 405 ΠΚ)	562
XIII. Χρόνος τέλεσης - παραγραφή	562
XIV. Αναιρετικός έλεγχος	563
XV. Μεταβολή κατηγορίας	563
XVI. Ειδικές διατάξεις	563
1. Ζωοκλοπή και ζωοκτονία	563
2. Παράνομη θήρα	564
3. Παραβάσεις της νομοθεσίας για τα ναρκωτικά	564

§ 9. ΠΑΡΑΚΩΛΥΣΗ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΜΟΥ (άρθρ. 395 ΠΚ)

I. Η διάταξη της πρώτης παραγράφου. Η παρεμπόδιση του ελεύθερου ανταγωνισμού στις προκηρύξεις δημοσίων έργων	565
1. Έννομο αγαθό. Πρώτη επαφή με τη διάταξη	565
2. Οι συμφωνίες	566
3. Οι εναρμονισμένες πρακτικές	566
4. Βία ή απειλές, δώρα ή υποσχέσεις	567
5. Λοιπές προϋποθέσεις	567
6. Άρση του αδίκου	568
II. Η διάταξη της δεύτερης παραγράφου. Η παρεμπόδιση σε πλειστηριασμούς	568
III. Απόπειρα, συμμετοχή, συρροή	570
IV. Ποινή	570
V. Δικονομικά	570

§ 10. ΔΩΡΟΛΗΨΙΑ ΚΑΙ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ (άρθρ. 396 ΠΚ)

I. Προστατευόμενο έννομο αγαθό	571
II. Η δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα	572
1. Έννοια	572
2. Ειδική υπόσταση	572
3. Συμμετοχή και συρροή	574
III. Η δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα	574
IV. Ποινική δίωξη-Ποινή	575

§ 11. ΚΑΤΑΔΟΛΙΕΥΣΗ ΔΑΝΕΙΣΤΩΝ (άρθρ. 397 ΠΚ)

I. Αντικειμενική υπόσταση. Τα κοινά στοιχεία των παρ. 1 και 2 του άρθρ. 397 ΠΚ	578
1. Οφειλέτης - δανειστής - αξίωση	578
2. Το εγκληματικό αποτέλεσμα: Η ματαίωση της ικανοποίησης του δανειστή	580
3. Η εγκληματική συμπεριφορά	581
3.1. Η εγκληματική συμπεριφορά του εγκλήματος της πρώτης παραγράφου: η εκποίηση και η απόκρυψη	581
3.1.1. Η εκποίηση	582
3.1.2. Η απόκρυψη	582
3.2. Η εγκληματική συμπεριφορά του εγκλήματος της δεύτερης παραγράφου	583
3.2.1. "Βλάπτει, καταστρέφει, καθιστά χωρίς αξία"	583
3.2.2. Απαλλοτριώση	584
3.2.3. "Κατασκευάζει ψεύτικα χρέη ή ψεύτικες δικαιοπραξίες"	586
II. Υπαιτιότητα	586

III. Απόπειρα	587
IV. Συμμετοχή	587
V. Συρροές	589
VI. Έγκληση	589
VII. Ποινική κύρωση - εξάλειψη του αξιόποινου - απαλλαγή από την ποινή	590
VIII. Αναιρετικός έλεγχος	590
IX. Μεταβολή κατηγορίας	591

§ 11α. ΑΛΙΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΙΓΙΑΛΠΙΔΑ ΖΩΝΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΥΔΑΤΑ (άρθρ. 398 ΠΚ)	592
---	-----

**§ 12. ΧΡΕΟΚΟΠΙΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ
(άρθρ. 197-202 ν. 4738/2020)**

I. Βασικά χαρακτηριστικά των πτωχευτικών εγκλημάτων. Τα άρθρ. 197 επ. ν. 4738/2020	593
II. Τα εγκλήματα του οφειλέτη εμπόρου	595
1. Πράξεις χρεοκοπίας του οφειλέτη (άρθρ. 197 ν. 4738/2020)	595
1.1. Γενική επισκόπηση	595
1.2. Η κήρυξη της πτώχευσης ως εξωτερικός όρος του αξιόποινου	596
1.3. Χρόνος τέλεσης της χρεοκοπίας-Παραγραφή	596
1.4. Ερμηνεία βασικών όρων	597
1.5. Ερμηνευτικά προβλήματα	600
2. Ευνοϊκή μεταχείριση πιστωτή (άρθρο 198 Ν. 4738/2020)	601
III. Τα πτωχευτικά εγκλήματα συγγενών και τρίτων	601
IV. Αδικήματα συνδίκων (άρθρο 201 Ν. 4738/2020)	602
V. Ποινική ευθύνη των διαχειριστών κ.λπ. των νομικών προσώπων: άρθρο 202 Ν. 4738/2020	602
VI. Άρση του αδίκου;	603
VII. Απόπειρα	603
VIII. Συμμετοχή	603
IX. Συρροές	604
1. Συρροή πλειόνων πτωχευτικών αδικημάτων	604
2. Συρροή με άλλα εγκλήματα	605
X. Παράσταση προς υποστήριξη της κατηγορίας (άρθρο 203 Ν. 4738/2020)	606

§ 13. ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑ (άρθρ. 404 ΠΚ)

I. Γενικά	607
1. Η διάταξη του άρθρ. 404 παρ. 1 ΠΚ	607
2. Η ατομική τοκογλυφία	607
3. Προστατευόμενο έννομο αγαθό	608
4. Νομική φύση του εγκλήματος	608
5. Οι τροποποιήσεις του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα	609
II. Αντικειμενική υπόσταση	610
1. Υποκείμενο	610
2. Τα επί μέρους εγκλήματα τοκογλυφίας	611
2.1. Η τοκογλυφία υπό ευρεία έννοια ("αισχροκέρδεια υπό στενή έννοια" ή "καταπλεονέκτηση")	611
2.1.1. Έννοια	611
2.1.2. Η τοκογλυφική σύμβαση (πιστωτική δικαιοπραξία)	611
2.1.3. Η εγκληματική συμπεριφορά	612
2.1.3.1. Η "εκμετάλλευση"	612
2.1.3.2. Οι καταστάσεις μειονεξίας του παθόντος	612
2.1.3.2.1. Η "ανάγκη"	612
2.1.3.2.2. Οι λοιπές καταστάσεις μειονεξίας	613
2.1.4. Τα τοκογλυφικά περιουσιακά ωφελήματα	613
2.1.4.1. Έννοια	613
2.1.4.2. Η προφανής δυσαναλογία μεταξύ παροχής και αντιπαροχής	613
2.1.5. Αιτιώδης σύνδεσμος	614
2.2. Η τοκογλυφία υπό στενή έννοια (κυρίως τοκογλυφία)	614
III. Άρση του αδικού;	615
IV. Υπαιτιότητα	615
V. Απόπειρα	616
VI. Συμμετοχή	616
VII. Ζητήματα συρροής	616
VIII. Ποινική κύρωση - Διακεκριμένη τοκογλυφία	617
IX. Έγκληση	618
X. Χρόνος τέλεσης - Παραγραφή	618
XI. Ικανοποίηση του παθόντος (άρθρ. 405 ΠΚ)	618
XII. Ζητήματα διαχρονικού δικαίου	619
XIII. Αναιρετικός έλεγχος	619

§ 14. ΕΜΠΡΑΚΤΗ ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΚΑΙ ΕΝΤΕΛΗΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ (άρθρ. 405 παρ. 2 ΠΚ)	621
--	-----

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ

§ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Γενική επισκόπηση	625
II. Οι μεταβολές του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα στα εγκλήματα περί τα υπομνήματα	627

§ 2. ΤΟ ΕΓΓΡΑΦΟ

I. Ο νομοθετικός ορισμός της έννοιας του εγγράφου	629
II. Οι λειτουργίες του εγγράφου	631
1. Η διαιωνιστική λειτουργία	631
2. Η εγγυητική λειτουργία	632
2.1. Έννοια και δικαιολογική βάση	632
2.2. Προσδιορισμός του εκδότη	633
2.3. Περιπτώσεις αδυναμίας προσδιορισμού του εκδότη	633
2.3.1. Το σχέδιο	634
2.3.2. Η ανωνυμία του εκδότη	635
3. Η αποδεικτική λειτουργία	636
3.1. Αποδεικτικός προορισμός και αποδεικτική προσφορότητα	636
3.2. Έγγραφα προθέσεως και έγγραφα τυχαία	638
3.3. Γεγονός που έχει έννομη σημασία	638
3.4. Ενδείξεις και "επιβοηθητικά" γεγονότα	639
III. Τα είδη των εγγράφων	639
1. Το γραπτό	639
2. Το σημείο	640
3. Οι ηλεκτρομαγνητικές και λοιπές εγγραφές	642
IV. Ειδικές περιπτώσεις εγγράφων	645
1. Αντίγραφα απλά, αντίγραφα με μελανοφόρο χάρτη (καρμπόν) και αντίγραφα ψηφιακής σάρωσης (scanning)	645
2. Η φωτοτυπία	646
3. Το τηλεμοιότυπο (telex)	647
4. Το τηλετύπημα (telex)	648

5. Η ηλεκτρονική επιστολή (e-mail)	648
6. Η ψηφιακή υπογραφή («εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή»)	648
V. Ειδικές μορφές εμφάνισης εγγράφων	651
1. Το συνολικό έγγραφο	651
2. Το σύνθετο έγγραφο	651

§ 3. ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ (άρθρ. 216 ΠΚ)

I. Γενικά	654
1. Οι διατάξεις του ΠΚ για το έγκλημα της πλαστογραφίας	654
2. Η πλαστογραφία ως έγκλημα σωρευτικά μικτό	654
3. Το έννομο αγαθό	654
4. Παθών	656
II. Οι μεταβολές του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα στο έγκλημα της πλαστογραφίας - Ζητήματα διαχρονικού δικαίου	657
III. Αντικειμενική υπόσταση	659
1. Η κατάρτιση πλαστού εγγράφου	659
1.1. Η έννοια του εκδότη	659
1.1.1. Η “σωματική θεωρία”	659
1.1.2. Η “πνευματική θεωρία”	660
1.1.3. Η κανονιστική - πνευματική θεωρία	660
1.1.4. Η πλαστότητα ως υλική ιδιότητα	662
1.2. Ειδικές περιπτώσεις κατάρτισης πλαστού	663
1.2.1. Υπογραφή με όνομα αγνώστου ή ανύπαρκτου προσώπου	663
1.2.2. Υπογραφή με προσθήκη αναληθών στοιχείων	663
1.2.3. Το νομικό πρόσωπο ως εκδότης	664
1.2.4. Πλαστό υπό τεχνική και υπό νομική έννοια. Το αδόκιμο της διάταξης του άρθρ. 208Α ΠΚ (καθ’ υπέρβαση κατασκευή νομίματος)	665
1.2.5. Απόσπαση της υπογραφής με εξαπάτηση	668
1.2.6. Κατάρτιση πλαστού με “φωτομοντάζ”	668
1.2.7. Κατάρτιση με χρήση scanner	669
1.2.8. Ψηφιακή ανασύνθεση φωνής	669
1.2.9. Κατάρτιση με παράλειψη;	669
1.3. Ειδικά ζητήματα	670
1.3.1. Παραπλάνηση ως προς το όνομα	670
1.3.2. Υπογραφή μετά από εξάλειψη της υπογραφής του εκδότη	671
1.3.3. Κατάρτιση πλαστού με χρήση πλατφόρμας διαδικτυακών συναλλαγών (e commerce)	672
2. Η νόθευση	672
2.1. Έννοια και προϋποθέσεις	672
2.2. Νόθευση από τον εκδότη γνήσιου εγγράφου	674

2.3. Κατάχρηση της εν λευκώ υπογραφής	676
3. Η εντολή	677
3.1. Η εντολή ως λόγος αποκλεισμού της αντικειμενικής υπόστασης	677
3.2. Ιδιόχειρα έγγραφα	678
4. Η χρήση του πλαστού	679
4.1. Η έννοια της χρήσης	679
4.2. Ειδικές περιπτώσεις χρήσης	681
4.3. Ο χρόνος της χρήσης	682
4.4. Χρήση πλαστού όταν ο αυτουργός είναι άγνωστος	682
5. Η χρήση του πλαστού από τον πλαστογράφο	682
IV. Λόγοι άρσης του αδίκου	684
V. Υποκειμενική υπόσταση	685
1. Δόλος – πραγματική πλάνη	685
2. Ο σκοπός παραπλάνησης	686
2.1. Έννοια και λειτουργία του σκοπού παραπλάνησης	686
2.2. Η προσφορότητα της παραπλάνησης	689
VI. Τετελεσμένο - Απόπειρα	691
1. Η τελείωση της πλαστογραφίας	691
2. Απόπειρα	691
VII. Συμμετοχή	692
1. Συναυτουργία	692
2. Έμμεση αυτουργία	693
3. Ηθική αυτουργία	695
4. Συνέργεια	696
5. Ιδιαίτερες ιδιότητες ή σχέσεις (άρθρ. 49 παρ. 2 ΠΚ)	697
VIII. Ο τύπος τέλεσης της πλαστογραφίας	698
1. Γενικά	698
IX. Ποινική κύρωση	699
X. Η κακουρηματική πλαστογραφία	699
1. Γενικά. Οι διατάξεις της παρ. 3 του άρθρ. 216 ΠΚ	699
2. Η επιβαρυντική περίπτωση της παρ. 3 περ. Β΄ του άρθρ. 216 ΠΚ	699
2.1. Περιουσιακός χαρακτήρας του οφέλους	700
2.2. Έννοια περιουσιακού οφέλους	701
2.3. Υπολογισμός του οφέλους ή της ζημίας	701
2.4. “Βλάπτοντας τρίτον”	702
3. Ειδικά επί της κατ’ εξακολούθηση τελούμενης πλαστογραφίας	703
4. Πλαστογραφία σε βάρος του Δημοσίου	704
5. Πλαστογραφία που σχετίζεται με τρομοκρατική δραστηριότητα	705

XI. Συρροές	705
1. Αληθινή συρροή	705
2. Φαινομένη συρροή	708
3. Ειδικά ζητήματα	709
3.1. Περιπτώσεις ενότητας πράξεων	709
3.2. Σχέση ηθικής αυτοουργίας/ συνέργειας και χρήσης	709
3.3. Σχέση “κατάρτισης” και “νόθευσης”	709
3.4. Πλαστογραφία και απάτη	710
3.5. Χρήση πλαστού και λαθρεμπορία (ν. 2960/2001 για τον Εθνικό Τελωνειακό Κώδικα)	711
3.6. Πλαστογραφία και φοροδιαφυγή	712
3.7. Πλαστογραφία σε βάρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαχρονικό δίκαιο	713
3.8. Πλαστογραφία και συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση	714
XII. Ειδικές διατάξεις περί πλαστογραφίας	714
1. Πλαστογραφία στρατιωτικού υπολόγου (άρθρ. 148 ΣΠΚ)	714
2. Πλαστογραφία κινητών αξιών	715
3. Έκδοση πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων και νόθευση αυτών	716
4. Ειδικά εκλογικά αδικήματα	716
5. Πλαστογραφία ηλεκτρονικής κάρτας υγείας	717
XIII. Αναιρετικός έλεγχος	717
XIV. Μεταβολή κατηγορίας	720
XV. Εξάλειψη του αξιοποιήνου(;), συνδιαλλαγή και διαπραγμάτευση	721

§ 4. ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ (άρθρ. 217 ΠΚ)

I. Η πλαστογραφία πιστοποιητικών κατ’ άρθρ. 217 παρ. 1 ΠΚ	722
1. Εισαγωγή	722
2. Η έννοια του πιστοποιητικού	723
3. Το δελτίο ταυτότητας	724
4. Υποκειμενική υπόσταση	724
5. Ο “σκοπός διευκόλυνσης”	724
6. Απόπειρα - Συμμετοχή	726
II. Η χρήση γνήσιου πιστοποιητικού από μη δικαιούμενο (άρθρ. 217 παρ. 2 ΠΚ)	726
III. Συρροές	727
IV. Αναιρετικός έλεγχος	727
V. Η πλαστογραφία πτυχίων και λοιπών πιστοποιητικών γνώσεων (άρθρ. 217 παρ. 3 ΠΚ)	728
VI. Ζητήματα διαχρονικού δικαίου	729

§ 5. ΥΦΑΡΠΑΓΗ ΨΕΥΔΟΥΣ ΒΕΒΑΙΩΣΗΣ (άρθρ. 220 ΠΚ)

I. Αντικειμενική υπόσταση	731
1. Το δημόσιο έγγραφο	731
1.1. Ορισμός	731
1.2. Ο “δημόσιος υπάλληλος” ως εκδότης	731
1.3. Εσωτερικά έγγραφα	732
1.4. Εγκυρο δημόσιο έγγραφο;	734
1.5. Αλλοδαπά δημόσια έγγραφα	735
2. Το βεβαιούμενο περιστατικό	736
2.1. Η έννοια του περιστατικού και των συνεπειών του	736
2.2. “Αναληθώς”	736
3. Η εγκληματική συμπεριφορά	737
4. Απάτη στις εξετάσεις	738
II. Υποκειμενική υπόσταση	739
III. Απόπειρα	739
IV. Συμμετοχή	740
V. Συρροή	741
1. Αληθινή συρροή	741
2. Φαινομενική συρροή	741
VI. Ποινική κύρωση	742

§ 6. ΨΕΥΔΕΙΣ ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ (άρθρ. 221 ΠΚ)

I. Εισαγωγή	743
II. Η έκδοση ψευδών πιστοποιήσεων (άρθρ. 221 παρ. 1 ΠΚ)	743
1. Αντικειμενική υπόσταση	743
1.1. Υποκείμενο	743
1.2. Η αξιόποινη συμπεριφορά	744
1.2.1. Γενικά	744
1.2.2. Ο αποδέκτης της πιστοποίησης	744
1.3. Η έννοια της πιστοποίησης	745
1.4. Η ψευδής πιστοποίηση ειδικότερα	745
1.5. Γεγονός ή αξιολογική κρίση;	746
1.6. Αποδεικτικός προορισμός και δυνατότητα βλάβης	747
2. Υποκειμενική υπόσταση	747
3. Απόπειρα	749
4. Συμμετοχή	749
III. Η χρησιμοποίηση της ψευδούς πιστοποίησης (άρθρ. 221 παρ. 2 ΠΚ)	749
1. Αντικειμενική υπόσταση	749

2. Υποκειμενική υπόσταση	750
IV. Συρροές	750
V. Ποινική κύρωση	750
VI. Μεταβολή κατηγορίας	751
§ 7. ΥΠΕΞΙΑΓΩΓΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ (άρθρ. 222 ΠΚ)	
I. Γενικά	752
II. Αντικειμενική υπόσταση	752
1. Υλικό αντικείμενο	752
2. Υποκείμενο	753
3. Η εγκληματική συμπεριφορά	754
4. Περιπτώσιολογία	756
III. Λόγοι άρσης του αδίκου	757
IV. Υποκειμενική υπόσταση	758
1. Υπατιότητα	758
2. Σκοπός βλάβης τρίτου	758
V. Ποινική κύρωση	759
VI. Χρόνος τέλεσης-παραγραφή	759
VII. Συρροές	759
VIII. Ανααιρετικός έλεγχος	761
ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	763

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ι. Ελληνικές

Αιτιολ. 33	Αιτιολογική Έκθεση Σχεδίου προϊσχύσαντος Ποινικού Κώδικος, 1933
ΑΠ	Άρειος Πάγος
αρ.	αριθμός
άρθρ.	άρθρο
Αρμ.	Αρμενόπουλος
ΑρχΝομ	Αρχείο Νομολογίας
α.υ.ε.	αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος
Γεν. Μ	Γενικό Μέρος
Γνμδ	Γνωμοδότηση
Διατ	Διάταξη
ΕΕΝ	Εφημερίδα Ελλήνων Νομικών
Ειδ. Μ	Ειδικό Μέρος
Εισ.	Εισαγγελέας
εκδ.	έκδοση, εκδότης
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΝαυτιλΔ	Επιθεώρηση Ναυτιλιακού Δικαίου
επ.	επόμενα
Εφ	Εφετείο
Θ.	Θέμις
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ν., Ν.	Νόμος
ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
Ολ	Ολομέλεια
όπ. παρ.	όπου παραπάνω
παρ.	παράγραφος
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας

ΠΝΑΠ	Ποινική Νομολογία Αρείου Πάγου
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη
ΠοινΛογ	Ποινικός Λόγος
ΠΧ	Ποινικά Χρονικά
σ., σελ.	σελίδα
σημ.	σημείωση
ΣΠΚ	Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας
στοιχ.	στοιχείο
τ.	τόμος
Υπερ	Υπεράσπιση

II. Ξένες

Art.	Artikel
AT	Allgemeiner Teil
Aufl.	Auflage
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	Amtliche Sammlung der Entscheidungen des Bundesgerichts (επίσημη συλλογή των αποφάσεων του ελβετικού ομοσπονδιακού Ακυρωτικού κατά τόμο, τμήμα και αρ. σελίδας)
BGHSt	Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen
BGHZ	Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen
BT	Besonderer Teil
BT DrS	Bundestagsdrucksache
BVerfG	Bundesverfassungsgericht
Bull. crim	Bulletin des arrêts de la Cour de Cassation, Chambre criminelle
Crim.	Cour de Cassation, Chambre Criminelle
CuR	Computer und Recht
D.P.	Dalloz, Recueil périodique et critique mensuel
DriZ	Deutsche Richterzeitung
EG StGB	Einführungsgesetz zum StGB
F.A.R.	Final Activity Report (Οριστική Έκθεση Πεπραγμένων των Εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης, Στρασβούργο 1989)
Festschr.	Festschrift

GA	Goldammer's Archiv für Strafrecht
Hrsg.	Herausgeber
JA	Juristische Arbeitsblätter
JBl	Juristische Blätter
JCP	Juris-classeur périodique (Semaine juridique)
JR	Juristische Rundschau
Jura	Juristische Ausbildung
JuS	Juristische Schulung
JZ	Juristenzeitung
KK	Karlsruher Kommentar zur Strafprozeßordnung
LG	Landgericht
LK	Leipziger Kommentar
loc. cit.	locus citatus
MDR	Monatsschrift für Deutsches Recht
NJW	Neue Juristische Wochenschrift
NStZ	Neue Zeitschrift für Strafrecht
OGH	Oberster Gerichtshof
ÖJZ	Österreichische Juristenzeitung
OLG	Oberlandesgericht
op. cit.	opus citatum
RG	Reichsgericht
RGSt	Entscheidungen des Reichsgerichts in Strafsachen
RHDI	Révue Hellenique de Droit International

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Στην ελληνική γλώσσα

- Ανδρουλάκη, Ν. *Ποινικαί Μελέται*, Αθήνα 1972 (: Ανδρουλάκης, ΠοινΜελ)
- του ίδιου, *Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, Θεωρία για το Έγκλημα*, Αθήνα 2000 (: Ανδρουλάκης, ΓενΜ)
- Γάφου, Η. *Ποινικόν Δίκαιον, Ειδικόν Μέρος, τεύχος ΣΤ' (άρθρ. 372-393)*, Αθήναι 1967, τεύχος Ζ' (άρθρ. 394-459), Αθήναι 1969 (: Γάφος ΣΤ' -Ζ').
- Γεωργιάδη, Απ. *Εμπράγματο Δίκαιο I* Αθήνα 1991 (: Γεωργιάδης ΕΔ I).
- Κωστάρα Α., *Ποινικό Δίκαιο-Επιτομή Ειδικού Μέρους (Άρθρα 134-410 ΠΚ)*, 4η έκδοση, 2014 (: Κωστάρας)
- Μαγκάκη, Γ.-Α. *Ποινικό Δίκαιο, Διάγραμμα Γενικού Μέρους, γ' εκδ.*, Αθήνα 1984 (: Μαγκάκης)
- Μανωλεδάκη, Ι.- Μπιτζιλέκη, Ν. *Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (Άρθρα 372-384 ΠΚ)*, 14η εκδ., Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2013 (: Μανωλεδάκης – Μπιτζιλέκης).
- ΜΝΗΜΗ I Ν. Χωραφά-Ηλ. Γάφου-Κ. Γαρδίκια, Αθήνα 1985 (: ΜΝΗΜΗ I).
- ΜΝΗΜΗ II I. Δασκαλόπουλου-Κ. Σταμάτη-Χρ. Μπάκα, Αθήνα 1996 (: ΜΝΗΜΗ II).
- Μπιτζιλέκη, Ν. *Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας κατά τον Νέο Ποινικό Κώδικα*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2020 (Μπιτζιλέκης)
- Μπουρόπουλου, Α. *Ερμηνεία Ποινικού Κώδικος, τ. γ', άρθρ. 372-474 ΠΚ*, Αθήνα 1964 (: Μπουρόπουλος γ')
- Μυλωνόπουλου, Χ. *Εφαρμογές Ποινικού Δικαίου*, Αθήνα 1997 (: Μυλωνόπουλος, Εφαρμογές)
- του ίδιου, *Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, 2η έκδ.* Αθήνα 2020
- του ίδιου, *Διεθνές και Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο, 3η έκδ.*, Αθήνα 2021
- Παύλου, Σ.- Μπέκα, Ι. - Αποστολίδου, Α. *Ποινικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, τ. Α', Εγκλήματα κατά των περιουσιακών αγαθών και της σωματικής ακεραιότητας*, Αθήνα 2021
- Παπαδαμάκη, Α. *Τα περιουσιακά εγκλήματα Άρθρα 385-406 ΠΚ, Γ' έκδ.* Αθήνα –Θεσσαλονίκη 2020 (: Παπαδαμάκης)
- *Ποινικές Επιστήμες. Θεωρία και Πράξη Προσφορά Τιμής στην Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη*, Αθήνα 2008 (Τιμητικός Τόμος Άννας Ψαρούδα-Μπενάκη)
- *Ποινική Νομολογία του Αρείου Πάγου 1999*, Αθήνα 2000 (: ΠΝΑΠ)
- Σπινέλλη, Δ. *Ποινικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος. Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και περιουσιακών εννόμων αγαθών, 2η έκδοση*, 2011 (: Σπινέλλης)

- Σταμάτη Κ., «Γενικά Αρχαία της φαινομένης συρροής εγκλημάτων και ιδίως της κατ' ιδέαν» (: Σταμάτης, Γενικά Αρχαία)
- του ιδίου, Ποινικά Σύμμεικτα, Αθήνα-Κομοτηνή 1988
- Συστηματική Ερμηνεία του Ποινικού Κώδικα, με ευθύνη και εποπτεία Ν. Ανδρουλάκη, Γ.-Α. Μαγκάκη, Δ. Σπινέλλη, Κ. Σταμάτη, Α. Ψαρούδα-Μπενάκη, Αθήνα 1993 και εφ. (: ΣυστΕρμΠΚ)
- Τιμητικός Τόμος για τον Νικόλαο Κ. Ανδρουλάκη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2003 (: τ.τ. Ν. Ανδρουλάκη)
- Τούση-Γεωργίου, Ποινικός Κώδιξ, Ερμηνεία κατ' άρθρον γ' εκδ., Αθήναι 1967 (: Τούσης-Γεωργίου)
- Χωραφά, Ν. Ποινικόν Δίκαιον, τ. Α', 9η εκδ. υπό Κ. Σταμάτη, Αθήναι 1978 (: Χωραφάς)
- Ψαρούδα-Μπενάκη, Α. Τα αξιολογικά στοιχεία της αντικειμενικής υποστάσεως του εγκλήματος, 1971.

II. Ξενόγλωσση

- Bertel-Schwaighofer, Österreichisches Strafrecht, Besonderer Teil I, §§ 75 bis 168a StGB, 6. Aufl., Wien/New York 2000 (: Bertel-Schwaighofer I)
- Binding, K. Lehrbuch des gemeinen deutschen Strafrechts, Besonderer Teil I-II, 2. Aufl. 1902-1905
- Blei, H. Strafrecht II, Besonderer Teil, 12. Aufl. 1983 (: Blei II)
- Dencker-Struensee-Nelles-Stein, Einführung in das 6. Strafrechtsreforms-gesetz 1998, 1998
- Foregger-Fabrizy, StGB und ausgewählte Nebengesetze, Kurzkommentar, 7. Aufl., Wien 1999 (: Foregger-Fabrizy)
- Frank, R. Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich, 18. Aufl. 1931
- Haft, F. Strafrecht, Besonderer Teil, 7. Aufl., München 1998
- Jakobs, G. Strafrecht, Allgemeiner Teil 2. Aufl. 1991
- Jescheck-Weigend, Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil, 5. Aufl. 1996 (: Jescheck-Weigend, Lehrbuch)
- Kienapfel, D. Grundriß des österreichischen Strafrechts, Besonderer Teil, Band II, Delikte gegen Vermögenswerte, 3. Aufl. Wien 1993 (: Kienapfel II)
- Kohlrausch-Lange, Strafgesetzbuch, 43. Aufl. 1961
- Krey, V. Strafrecht, Besonderer Teil, Band 2 Vermögensdelikte, 12. Aufl. Stuttgart 1999 (: Krey 2)
- Kühl, K. Strafrecht, Allgemeiner Teil, 2. Aufl. München 1997
- Lackner-Kühl, Strafgesetzbuch 23. Aufl. 1999 (: Lackner-Kühl)

- *Leipziger Kommentar zum Strafgesetzbuch, Großkommentar, 10. Aufl. § 263, Berlin / New York 1979, 11. Aufl., 15. Lieferung: §§ 242-262, Berlin / New York 1994 (: LK)*
- *Leukauf-Steininger, Kommentar zum Strafgesetzbuch, 3. Aufl. 1992 (: Leukauf-Steininger)*
- *Maurach-Gössel-Zipf, Strafrecht Allgemeiner Teil Teilband 2, 8. Aufl., Heidelberg 1999 (: Maurach-Gössel-Zipf AT)*
- *Maurach-Schroeder-Maiwald, Strafrecht, Besonderer Teil, Teilb. 1, 9. Aufl., Heidelberg 2003 (: Maurach-Schroeder-Maiwald)*
- *Mitsch, W. Strafrecht, Besonderer Teil 2, Teilband 1, 1998 (: Mitsch 2)*
- *Müller-Wabnitz-Janovsky, Wirtschaftskriminalität, 4. Aufl., München 1997*
- *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch hrsg. von W. Joeks, K. Miesbach Bd. 3, §§ 185-262 StGB, München 2003*
- *Mylonopoulos, Chr. Komparative und Dispositionsbegriffe im Strafrecht, Frankfurt a.M. 1998*
- *Nomos-Kommentar zum Strafgesetzbuch, Baden Baden 1995*
- *Palandt, Bürgerliches Gesetzbuch, 58. Aufl., München 1999 (: Palandt, BGB)*
- *Rengier, R. Strafrecht, Besonderer Teil I, Vermögensdelikte, 5. Aufl. München 2002 (: Rengier I)*
- *Roujou de Boubee-Bouloc-Francillon-Mayaud, Code Pénal Commenté Article par article, Livres I a IV, Paris 1996*
- *Roxin, C. Strafrecht, Allgemeiner Teil, Bd. 1, 3. Aufl., München 1997 (: Roxin, AT)*
- *Schmidhäuser, E. Strafrecht, Besonderer Teil 2. Aufl., 1983 (: Schmidhäuser BT)*
- *Schönke –Schröder, Strafgesetzbuch, Kommentar 25. Aufl., München 1997 (: Schönke –Schröder)*
- *Seelmann, K. Grundfälle zu den Eigentums- und Vermögensdelikten, München 1988*
- *Stratenwerth G., Schweizerisches Strafrecht, Besonderer Teil I.: Straftaten gegen die Individualinteressen, 5. Aufl. Bern 1995 (: Stratenwerth BTI)*
- *Systematischer Kommentar zum Strafgesetzbuch hrsg. v. H.-J. Rudolphi, E. Horn, E. Samson, H.-L. Günther: §§ 242-248c, 47. Lfg, 6. Aufl. (Februar 1999) und E. Hoyer, §§ 249-256, 43. Lfg. 5. Aufl. (April 1998) und H.-L. Günther, §§ 257-260, 20. Lfg. (September 1986) und E. Samson, §§ 263-266b, 39. Lfg. 5. Aufl. (Dezember 1996), und Samson-Günther (: SK)*
- *Vergleichende Darstellung des Deutschen und Ausländischen Strafrechts, Besonderer Teil (: VDB).*
- *Welzel, H. Das deutsche Strafrecht, 11. Aufl., 1969 (: Welzel, Strafrecht)*

- *Wessels-Hillenkamp, Strafrecht, Besonderer Teil-2, 22. Aufl., Heidelberg 1999 (: Wessels-Hillenkamp BT/2)*
- *Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch, hrsg. von E. Foregger und F. Nowakowski 1979 κ. εφ. (: WK)*

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

§ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Η έννοια της ιδιοκτησίας στον Ποινικό Κώδικα

Το εικοστό τρίτο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα (άρθρ. 372-405 ΠΚ) συνένωσε, υπό τον γενικό τίτλο: «εγκλήματα κατά περιουσιακών αγαθών» δύο ενότητες: Τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (άρθρ. 372-381 ΠΚ) και τα εγκλήματα κατά της περιουσίας (άρθρ. 385-405 ΠΚ). Αναφορικά με την πρώτη ενότητα, επομένως, κεντρική έννοια είναι εκείνη της ιδιοκτησίας, η οποία, κατά το άρθρο 17 του Συντάγματος “τελεί υπό την προστασία του κράτους”¹. Η εν λόγω έννοια είναι, κατά την ορθότερη και διεθνώς υπερισχύουσα άποψη, ευρεία και περιλαμβάνει όλα τα περιουσιακά δικαιώματα, εμπράγματα και ενοχικά, καθώς και τα δικαιώματα της πνευματικής, βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας². Οι συντάκτες του προϊσχύσαντος ποινικού κώδικα, όπως άλλωστε και τα παλαιότερα νομοθετήματα που τους ενέπνευσαν, είχαν υπ’ όψη μια αγροτική, προβιομηχανική κοινωνία, όπου κυρίαρχο οικονομικό στοιχείο ήταν τα εμπράγματα δικαιώματα και όπου η έννοια της ιδιοκτησίας ταυτιζόταν με την κυριότητα³. Από τη θεώρηση αυτή δεν ξέφυγαν οι συντάκτες του ισχύοντος, εσπευσμένα ψηφισθέντος ΠΚ, χάνοντας έτσι μια ευκαιρία να εκσυγχρονίσουν τις σχετικές διατάξεις με βάση τις εξελίξεις της τεχνολογίας και τον σύνθετο, εν πολλοίς άυλο χαρακτήρα των περιουσιακών εννόμων αγαθών. Έτσι, κατά την ερμηνεία του όρου “ιδιοκτησία” στις διατάξεις των άρθρ. 372 επ. ΠΚ επιβάλλεται *τελεολογική συστολή* και ο όρος αυτός πρέπει να εκληφθεί στενότερα, δηλ. *μόνον ως κυριότητα επί πραγμάτων*, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από το αστικό δίκαιο⁴.

Σύμφωνα με το άρθρ. 1000 ΑΚ κυριότητα είναι η δυνατότητα του κυρίου να διαθέτει το πράγμα κατ’ αρέσκεια και να αποκλείει κάθε ενέργεια άλλου πάνω σ’ αυτό, εφόσον δεν προσκρούει στο νόμο ή στα δικαιώματα άλλων. Από τη διατύπωση της διάταξης προκύπτει ότι η κυριότητα έχει δύο πλευρές: μία θετική, δηλ. την εξουσία διάθεσης του πράγματος αλλά και του δικαιώματος, και μία αρνητική, δηλ. την εξουσία του κυρίου ν’ αποκρούσει κάθε τρίτον που επεμβαίνει στο πράγμα⁵.

Όπως, όμως, θα δούμε στη συνέχεια, με τις διατάξεις που προβλέπουν εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά κανόνα μία μόνο πλευρά της κυριότητας, η εξουσία διάθεσης του πράγματος. Γι’ αυτό και συχνά τονίζεται, ότι η ιδιοκτησία κατά τον ΠΚ περιλαμβάνει πρωτίστως το πραγματικό-υλικό περιεχόμενο του δικαιώματος της κυριότητας,

1. Πρβλ. και το άρθρ. 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.
2. *Δαγτόγλου*, Ατομικά Δικαιώματα Β’, Αθήνα 1991, 899, 904, *Βελέντζας*, Η συνταγματική εγγύηση της ιδιοκτησίας, 1987, 98, 112.
3. Πρβλ. *Οικονομίδη*, Στοιχεία αστικού δικαίου, Β’ έκδ. 1893-1896 (ανατ. 1925), § 116.
4. Πρβλ. ΣτΕ 1095/1987, ΤοΣ 87, 319, ΟΛΑΠ 3/1997, ΝοΒ 46, 386.
5. Βλ. *Γεωργιάδη*, ΕΔ Ι, 263 επ.

δηλ. την εξουσία του κυρίου να επιχειρεί οποιαδήποτε υλική ενέργεια πάνω στο πράγμα⁶. Πράγματι, τούτο συμβαίνει με τα περισσότερα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, που πλήττουν μεν τη δυνατότητα του κυρίου να ασκεί τις εκ της κυριότητας εξουσίες του, χωρίς όμως ο ιδιοκτήτης να χάνει και την κυριότητα. Η κλοπή ή η ληστεία, π.χ., δεν επιφέρουν απώλεια της κυριότητας. Ο κύριος του κλεμμένου πράγματος, όμως, δεν μπορεί να ασκήσει τις εξουσίες που απορρέουν από αυτήν, έτσι ώστε η νομική αναγνώριση του δικαιώματός του να στερείται ουσιαστικού αντικρίσματος. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, τούτο δεν είναι απόλυτο. Η υπεξαίρεση, π.χ., μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια της κυριότητας με ειδοποιΐα ή αν το πράγμα πωληθεί από το δράστη σε καλόπιστο τρίτο (άρθρ. 1036 ΑΚ) κλπ. Ομοίως απώλεια της κυριότητας μπορεί να προκαλέσει η φθορά ξένης ιδιοκτησίας, αν ο δράστης καταστρέψει το ξένο πράγμα ολοκληρωτικά, π.χ. χύνει ξένη βενζίνη σε υπόνομο, καίει το ξένο πράγμα κλπ. Γι' αυτό και ορθό είναι ότι προστατευόμενο έννομο αγαθό των διατάξεων που προβλέπουν εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας είναι η κυριότητα εν γένει και όχι μία πλευρά αυτής.

Από τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, ωστόσο, μόνον δύο στρέφονται αποκλειστικά κατά της κυριότητας: η υπεξαίρεση και η φθορά ξένης ιδιοκτησίας. Τα λοιπά πλήττουν συγχρόνως και άλλα έννομα αγαθά. Η κλοπή, π.χ., προσβάλλει επί πλέον και την κατοχή, η κλοπή αρχαίων την πολιτιστική κληρονομιά, ενώ η ληστεία πλήττει και την προσωπική ελευθερία. Από την άλλη πλευρά, εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, που πλήττουν ευθέως την κυριότητα προβλέπονται και εκτός του εικοστού τρίτου κεφαλαίου του ΠΚ, όπως π.χ. η έκθεση πλοίου σε κίνδυνο κατάσχεσης ή δήμευσης με διενέργεια λαθρεμπορίου (άρθρ. 297 ΠΚ), όπου η εγκληματική συμπεριφορά συνίσταται στην πρόκληση κινδύνου απώλειας της κυριότητας.

II. Ιδιοκτησία και περιουσία

Από την ιδιοκτησία ο ποινικός μας κώδικας διακρίνει το έννομο αγαθό της περιουσίας, την οποία προστατεύει αυτοτελώς με τις διατάξεις της δεύτερης ενότητας του εικοστού τρίτου κεφαλαίου (άρθρ. 385-405 ΠΚ, "εγκλήματα κατά της περιουσίας"). Όπως θα δούμε διεξοδικότερα στον οικείο τόπο (Μέρος Δεύτερο § 1), ως περιουσία νοείται το σύνολο των οικονομικών αξιών ενός προσώπου, που δεν αποδοκιμάζονται από το δίκαιο. Περιουσία και ιδιοκτησία δεν ταυτίζονται εννοιολογικά, αφού προσβολή της ιδιοκτησίας μπορεί να στοιχειοθετηθεί και χωρίς βλάβη της περιουσίας π.χ. κλοπή πράγματος στερούμενου οικονομικής αξίας. Γι' αυτό και η περιουσιακή ζημία δεν αποτελεί στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας⁷. Στην πράξη όμως κατά κανόνα συ-

6. Γι' αυτό και ορθά επισημαίνεται ότι πέραν της καθαρά νομικής σχέσης που εκφράζει η κυριότητα, η ποινική έννοια της ιδιοκτησίας έχει και μια πραγματική-κοινωνική πλευρά (*Μπιτζιλέκης*, 3). Αυτό βεβαίως ουδόλως δικαιολογεί την ακραία άποψη ότι η ιδιοκτησία είναι πράγμα, όπως έχει υποστηριχτεί («το πράγμα που ανήκει σε άλλον»: έτσι *Παύλου-Αποστολίδου*, 28).
7. Όπως ορθά παρατηρείται, πρόκειται για έννοιες *επαλλάσσουσες*, αφού η ιδιοκτησία περιλαμβάνει και πράγματα που στερούνται περιουσιακής αξίας (π.χ. οικογενειακή φωτογραφία), ενώ αντίστροφως στην περιουσία ανήκουν και αντικείμενα (ευρεσιτεχνίες, πνευματική ιδιοκτησία) που δεν αποτελούν αντικείμενα της ιδιοκτησίας (*Μπιτζιλέκης*, 8).

μπίπτουν, υπό την έννοια ότι η προσβολή της ιδιοκτησίας επιφέρει συνήθως και μείωση της περιουσίας. Γι' αυτό και αμφότερες οι κατηγορίες των εγκλημάτων αυτών ορθώς συνενώθηκαν από το νομοθέτη υπό τον κοινό ως άνω χαρακτηρισμό "εγκλήματα κατά περιουσιακών αγαθών".

III. Γενική επισκόπηση των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας

Τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: Τα εγκλήματα *ιδιοποίησης*, όπου η ιδιοκτησία προσβάλλεται χωρίς βλάβη της φυσικής υπόστασης ή της χρησιμότητας του πράγματος, και τα εγκλήματα *φθοράς*. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται η κλοπή (άρθρ. 372, 374, 377 ΠΚ), η ληστεία (άρθρ. 380 ΠΚ), η υπεξαίρεση (άρθρ. 375, 377 ΠΚ), ενώ στη δεύτερη η φθορά ξένης ιδιοκτησίας (άρθρ. 378 ΠΚ). Εντός της πρώτης κατηγορίας βαρύτερη απαξία έχουν εκείνα τα εγκλήματα όπου η ιδιοποίηση επιδιώκεται με αφαίρεση (κλοπή, ληστεία) ενώ ηπιότερη ποινική μεταχείριση επιφυλάσσεται ως προς εκείνα, όπου η ιδιοποίηση πραγματώνεται ή υπάρχει κίνδυνος να πραγματοποιηθεί χωρίς αφαίρεση. Η αυθαίρετη χρήση μηχανοκίνητου μεταφορικού μέσου (παλαιά «κλοπή χρήσης», άρθρ. 374Α ΠΚ), τέλος, δεν υπάγεται σε κάποια από τις ανωτέρω κατηγορίες, διότι προσβάλλει μόνον μία έκφανση της κυριότητας, την εξουσία χρήσης του.

IV. Οι επεμβάσεις του ισχύοντος Ποινικού Κώδικα στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας

Με τον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα επήλθαν εκτεταμένες μεταβολές στις διατάξεις για τα εγκλήματα κατά των περιουσιακών δικαίων. Καθ' όσον αφορά, τώρα, ειδικώς στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, μερικές εξ αυτών ήταν ορθές και αναγκαίες, άλλες όμως ατυχείς και χρήζουσες αναθεωρήσεως.

Στις *θετικές* περιλαμβάνονται: α) Ο εξορθολογισμός των ποινών των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας και περιουσίας, ιδίως των στρεφόμενων κατά του Δημοσίου. Έτσι καταργήθηκε ο ν. 1608/1950 ο οποίος, πέραν των δυσαναλόγως σκληρών ποινών, καθιέρωνε και εκτεταμένη μέχρις αοριστίας ποινική ευθύνη, αφού προέβλεπε π.χ. ποινή απλώς και μόνον για απειληθείσα ζημία του Δημοσίου, παρέχοντας έτσι περιθώριο για ανορθολογικές διώξεις. Επίσης καταργήθηκε η υπεξαίρεση στην υπηρεσία που είχε δημιουργήσει σημαντικές αμφιγωμίες αλλά και ανασφάλεια δικαίου, οριοθετήθηκε με σαφήνεια ο δημόσιος τομέας και περιεστάλη η διευρυνθείσα έννοια του υπαλλήλου ως υποκειμένου των σχετικών εγκλημάτων. β) Βελτιώθηκαν νομοτεχνικά ορισμένα εγκλήματα, π.χ. καταργήθηκε η πολύπλοκη περιγραφή επιβαρυντικών περιπτώσεων στη ληστεία, όπως η αλλοίωση των χαρακτηριστικών του προσώπου του δράστη και η χρήση όπλου άνω των 40 χιλ. γ) Καταργήθηκαν απηρχαιωμένες διατάξεις, όπως η τυμβωρυχία (άρθρ. 373 ΠΚ 1950) και η παρασίωπηση ανεύρεσης απωλεσθέντος πράγματος (άρθρ. 376 ΠΚ 1950)⁸. Επίσης καταργή-

8. Ήδη από το 2010 είχε καταργηθεί και το περιώνυμο άρθρο 384Α («καταστολή φθορών που προκαλούν το κοινό αίσθημα») που ποινικοποιούσε το «σπάσιμο πιάτων» στα κέντρα διασκέδασης, εισάγοντας καθαρά φρονηματικό άδικο (βλ. άρθρο 34 στοιχ. β' του Ν. 3904/2010).

θηκαν, ως αυτοτελή εγκλήματα οι υφαιρέσεις (κλοπή ή υπεξαίρεση μεταξύ συγγενών) εν όψει του ότι η μεν υπεξαίρεση διώκεται κατ' έγκληση, η δε κλοπή αυτεπαγγέλτως μεν, πλην όμως ο παθών μπορεί να ζητήσει την παύση της δίωξης.

Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, *προβληματισμό* προκαλούν ορισμένες επιλογές που θα πρέπει να επισύρουν την προσοχή του νομοθέτη, όπως:

α) η αθρόα εισαγωγή *κατ' έγκληση* δίωξης των περιουσιακών εγκλημάτων ακόμη και των κακουργημάτων (βλ. παρακάτω § 4. VII.),

β) ο εκτεταμένος *συγκωρητισμός* που εκδηλώνεται με εκτενείς δυνατότητες απαλλαγής από την ποινή, με αποτέλεσμα να κωλαίνει δραστικά η προστασία των εννόμων αγαθών και να αδρανοποιείται ο ρόλος του ποινικού δικαίου (βλ. παρακάτω § 6.Ι.1.)⁹,

γ) η εκ των ανωτέρω (υπό α και β) λόγων προϊούσα *ιδιωτικοποίηση* του περιουσιακού ποινικού δικαίου,

δ) η ένεκα των ανωτέρω απαλλαγών από την ποινή *αποδυνάμωση των θεσμών της συνδιαλλαγής και της ποινικής διαπραγμάτευσης* (άρθρ. 301-303 ΚΠΔ) και η εκτενής αδρανοποίηση των σχετικών διατάξεων (βλ. παρακάτω § 6. IV. 1.-3.),

ε) η κατάργηση της επιβαρυντικής περίπτωσης της *κατ' επάγγελμα και κατά συνήθεια* τέλεσης, καίτοι η μεν πρώτη αναγνωρίζεται σε άλλες διατάξεις του ίδιου κώδικα η δε δεύτερη σε πλειάδα διατάξεων ειδικών ποινικών νόμων, ακόμη και μεταγενεστέρων του ΠΚ, με αποτέλεσμα να ανακύπτουν αντιφάσεις και η κατάργηση να φωράται μη πειστική (βλ. παρακάτω § 2.ΙΧ.2.),

στ) η κατάργηση της χρήσιμης και αναγκαίας διάταξης για τη *φθορά ηλεκτρονικών δεδομένων* (άρθρ. 381Α του προϊσχύσαντος ΠΚ) που δεν καλύπτεται, όπως υποστηρίχθηκε, από εκείνη του άρθρ. 292Β ΠΚ που αναφέρεται στην παρακώλυση πληροφοριακών συστημάτων (βλ. παρακάτω § 5. Ι.2.5.).

Για όλα τα ανωτέρω θα μιλήσουμε στον οικείο τόπο.

9. Σημειώνεται, πάντως, ότι με το ν. 4855/2021, το κατώτατο όριο της ποινής των απλώς διακεκριμένων περιπτώσεων κλοπής (άρθρ. 372 παρ. 1 ΠΚ) ανήλθε σε φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών, προκειμένου να δύνανται να επιβληθούν στον δράστη περιοριστικοί όροι (άρθρ. 283 παρ. 2 ΚΠΔ).

§ 2. ΚΛΟΠΗ (άρθρ. 372, 374, 377 ΠΚ)

Βιβλιογραφία: *Αλέκου, Γ.*, Παρατηρήσεις επί της ΑΠ 1332/2018, ΠΧ ΟΑ΄ (2021), 191 • *Ανδρουλάκη, Ν.*, Το “παράνομον” της ιδιοποίησης κατά τα άρθρα 372, 375, 380 και του περιουσιακού οφέλους κατά τα άρθρ. 385, 386 ΠΚ, ΠΧ ΙΗ/513 • *Γιαννίδη, Ι.*, Κλοπή αυτοκινήτου με ενσωματωμένο ραδιοκασετόφωνο: Μία ή δύο αξιόποινες πράξεις; ΠΧ ΛΕ/283 • *Ζαχαριάδη, Α.*, Ο νόμος 1608/1950, Αθήνα-Κομοτηνή 1995 • *Καϊάφα, Μ.*, Η αρχή εκτελέσεως στο έγκλημα της κλοπής και η οριοθέτησή της από τη νομολογία, Αρμ 84, 241 επ. • *Μπιτζιλέκη, Ν.*, Η έννοια της κατοχής στο Ποινικό Δίκαιο και οι προσπάθειες «αστικοποιήσεως» του Ποινικού Δικαίου ΠΧ ΜΕ/257 • *Μπουρμά, Γ.*, Η κατοχή πράγματος ως αξιόποινη πράξη, Αθήνα 2015 • *Μυλωνόπουλου, Χ.*, Κλοπή και απάτη διωκόμενες κατ’ έγκληση κατά τα άρθρα 378 εδ. γ’ περ. β’ και 393 ΠΚ, ΠΧ ΜΑ΄/1311 • *του ίδιου*, Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου “Τροποποίηση διατάξεων του ποινικού κώδικα, του κώδικα ποινικής δικονομίας, του κώδικα βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων και άλλες διατάξεις”, ΠΧ ΜΣΤ/754 επ. • *Σάμιου Θ.*, Αποτελεί η κάρτα αυτόματης συναλλαγής “πράγμα ευτελούς αξίας”, ΠΧ Ν/667 επ. • *του ίδιου*, Η χρησιμοποίηση «μη ορθών» ή «ελλιπών» στοιχείων ως τρόπος τελείωσης της απάτης με υπολογιστή (άρθρο 386Α ΠΚ), σε: Τιμητικό Τόμο Άννας Ψαρούδα Μπενάκη 2008, 517 επ. • *του ίδιου*, Κάρτες αυτόματης συναλλαγής και ποινικό δίκαιο. Η de lege lata αξιολόγηση της αθέμιτης κτήσης και χρήσης καρτών αυτόματης συναλλαγής από ΑΤΜ, Αθήνα 2010 • *του ίδιου*, Η κλοπή με διάρρηξη υπό τον νέο ποινικό κώδικα, σελ. 297 επ., 309, 336, σε: Liber discipulorum, Το ποινικό δίκαιο σε κρίση και υπό κρίση, Αθήνα 2020 • *Σέργη*, Κλοπή και υπεξαίρεση φορτίου, ΕΝαυτιλΔ 1984, 145 επ. • *Σταμάτη, Κ.*, Η έννοια της “δημόσιας περιουσίας” στο άρθρο 256 ΠΚ και η επέκταση των υπηρεσιακών εγκλημάτων με το άρθρο 263Α ΠΚ, ΠΧ ΜΑ/1233 • *Τζαννετή Α.*, Η ιδιοποίηση υπέρ τρίτου στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, ΠΧ ΝΓ/877 επ.

Androulakis, N., Objekt und Grenzen der Zueignung im Strafrecht, JuS 68, 409 • *Charalambakis, A.*, Die Nichtbezahlung beim Selbstbedienungstanken, MDR 1985, 975 • *Friedrich, W.*, “Giralgeld” - wirklich kein “Gut”?, ÖJZ 85, 713 επ. • *Gehrmann, D.*, Systematik und Grenzen der Zueignungsdelikte, Frankfurt a. M. 2002 • *Giehrig, K.*, Der Absichtsbegriff in den Straftatbeständen des besonderen Teils des StGB, Berlin 1986 • *Hörnle, T.*, Die wichtigsten Änderungen des Besonderen Teils des StGB durch das 6. Gesetz zur Reform des Strafrechts, Jura 98, 169 • *Kargl, W.*, Gewahrsamsbegriff und elektronische Warensicherung – BayObLG NJW 1995, 3000, JuS 96, 971 • *Kienapfel, D.*, Zur strafrechtlichen Problematik des Giralgeldes, ÖJZ 86/338 • *Kösch, A.*, Der Status des Merkmals “rechtswidrig” in Zueignungsabsicht und Bereicherungsabsicht, Münster, 1999 • *Lampe*, Objektiver und subjektiver Tatbestand beim Diebstahl, GA 66 • *Lenckner-Winkelbauer*, Strafrechtliche Probleme im modernen Zahlungsverkehr, wistra 84, σ. 84 επ. • *Maiwald, M.*, Der Zueignungsbegriff im System der Eigentumsdelikte, 1970 • *Noak, T.*, Drittzueignung und 6. Strafrechtsreformgesetz: zur Neuregelung der §§ 242, 246 und 249 StGB, Baden-Baden 1999 • *Otto, H.*, Die neue Rechtsprechung zu den Vermögensdelikten, JZ 1985, 21, 69 επ. • *Rönnau, Th.*, Die Dritt-Zueignung als Merkmal der Zueignungsdelikte, GA. 2000, 410 επ. • *Roxin, C.*, Geld als Objekt von Eigentums- und Vermögensdelikten, H., Mayer-Festschr. 467 • *Rudolphi, H.-J.*, Der Begriff der Zueignung, GA 65, 41, 51 • *Schaffstein, F.*, Der Begriff der Zueignung bei Diebstahl und Unterschlagung, GS 103, 292, 310 • *Schmid-Hopmeier, S.*, Das Problem der Drittzueignung bei Diebstahl und Unterschlagung: eine Untersuchung der Notwendigkeit und Geeignetheit der diesbezüglichen Neuregelung durch das 6.

Strafrechtsreformgesetz, Frankfurt a.M., 2000 • *Tenckhoff, J.*, Der Zueignungsbegriff bei Diebstahl und Unterschlagung, JuS 80, 723 • *Walter, F.*, Probleme der Tatbeteiligung am räuberischen Diebstahl (§ 252 StGB), Tübingen, 2001 • *Wessels, J.*, Zueignung, Gebrauchsanmaßung und Sachentziehung, NJW 65, 1155.

Κλοπή είναι η αφαίρεση, από την κατοχή άλλου, ξένου, ολικά ή εν μέρει, κινητού πράγματος με σκοπό παράνομης ιδιοποίησης (βασικό έγκλημα: άρθρ. 372 παρ. 1 πρώτη περίπτ. ΠΚ). Προκειμένου, επομένως, να διαπιστώσουμε αν στοιχειοθετείται η αντικειμενική υπόσταση της κλοπής, εξετάζουμε κατά λογική σειρά τα αντικειμενικά στοιχεία: “πράγμα”, “κινητό”, “ξένο” και “αφαίρεση”. Αν κάποιο από αυτά ελλείπει, περιττεύει η διερεύνηση των υπολοίπων. Στη συνέχεια εξετάζουμε αν πληρούται και ο σκοπός παράνομης ιδιοποίησης, που είναι απαραίτητος για τη στοιχειοθέτηση του πλήρους αδικού της κλοπής. Τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης, τέλος, απαιτείται αλλά και αρκεί να επικαλύπτονται από δόλο (πρόθεση) οποιουδήποτε βαθμού, δηλ. ως προς αυτά αρκεί ενδεχόμενος δόλος.

I. Αντικειμενική υπόσταση

1. Πράγμα

1.1. Ορισμός

Την έννοια του πράγματος στο ποινικό δίκαιο συνάγουμε κατά βάση από το αστικό, σύμφωνα με την αρχή της ενότητας της έννομης τάξης. Έτσι, πράγμα κατά την έννοια του άρθρ. 372 ΠΚ είναι ενσώματο αντικείμενο, αυθύπαρκτο και απρόσωπο, δεκτικό εξουσίσεως από τον άνθρωπο¹. Η έννοια, ωστόσο, του πράγματος στο ποινικό δίκαιο, καίτοι έχει πολλά κοινά στοιχεία μ’ εκείνη του αστικού, δεν ταυτίζεται απόλυτα μ’ αυτήν.

1.2. Πράγματα εκτός συναλλαγής

Από τα εκτός συναλλαγής πράγματα (άρθρ. 966 ΑΚ), τα *κοινά σε όλους*, δηλ. ο ατμοσφαιρικός αέρας και η θάλασσα, έτσι κι αλλιώς δεν είναι πράγματα, διότι δεν είναι δεκτικά εξουσίσεως. Επ’ αυτών το κράτος ασκεί κυριαρχία αλλά δεν έχει ιδιωτικού δικαίου δικαιώματα. Για το λόγο αυτό, λοιπόν, δεν μπορούν να είναι υλικά αντικείμενα κλοπής. Αντιθέτως τα λοιπά εκτός συναλλαγής πράγματα, δηλ. τα *κοινόχρηστα* και τα προορισμένα για την εξυπηρέτηση *δημόσιων, δημοτικών, κοινοτικών ή θρησκευτικών σκοπών*, όχι μόνον είναι πράγματα αλλά είναι και δεκτικά εμπραγμάτων δικαιωμάτων.

Αυτό άλλωστε προβλέπεται και στο άρθρ. 968 ΑΚ (“τα κοινόχρηστα πράγματα, εφόσον δεν ανήκουν σε δήμο ή κοινότητα ή ο νόμος δεν ορίζει άλλως, ανήκουν στο δημόσιο”). Η διαφορά είναι ότι ως προς αυτά υπάρχει απλώς “νομική ανικανότητα συμμετοχής στην ιδιωτική συναλλαγή² και η κυριότητα στα κοινόχρηστα είναι περισσότερο χαλαρή απ’ ό,τι στη

1. Πρβλ. τον ορισμό του άρθρ. 947 παρ. 1 ΑΚ, όπως αυτός συμπληρώνεται από τη θεωρία. Βλ. σχετικά *Γεωργιάδη*, ΕΔ Ι, σ. 78.

2. *Γεωργιάδης* ΕΔ Ι, 120 επ.

συνήθη κυριότητα του αστικού δικαίου (υπό την έννοια ότι υπάρχει δυνατότητα π.χ. κτήσης καρπών ή συστατικών με αποχωρισμό, ανάλογα με το περιεχόμενο και την έκταση της κοινής χρήσης). Η κοινότητα, π.χ., μπορεί να παίρνει τα ξύλα και τους καρπούς των δένδρων που βρίσκονται στον κοινωτικό δρόμο και να αποκτά κυριότητα στο θησαυρό που θα βρεθεί κάτω από το δρόμο. Γι' αυτό μάλιστα πολλοί μιλούν για "διοικητική" ή "δημόσια" κυριότητα³.

Κατά συνέπεια τα κοινόχρηστα κινητά *είναι πράγματα* για το ποινικό δίκαιο και μπορούν να είναι υλικά αντικείμενα κλοπής. Έτσι, η αφαίρεση π.χ. του λιθόστρωτου από καλντερίμι, αγάλματος από πλατεία, δένδρου από πάρκο, συνιστά κλοπή και προσβολή της κυριότητας του εκάστοτε κυρίου, που είναι κατά σειρά, σύμφωνα με το άρθρ. 968 ΑΚ, ο δήμος, η κοινότητα, το Δημόσιο, δημόσιος οργανισμός ή και ιδιώτης⁴.

Ειδικά η *αμμοληψία* και κάθε παρεμφερής συμπεριφορά (εξόρυξη λίθων, χαλίκων αμμοκροκάλης ή αμμοχώματος από αρχαιολογικούς χώρους, από τα πρανή των σιδηροδρομικών γραμμών, από την κοίτη και τις όχθες ποταμών, χειμάρρων και το βυθό της θάλασσας, από περιοχές όπου εκτελούνται τεχνικά έργα ή είναι τουριστικής σημασίας κλπ.) επιτρέπεται μόνο υπό τους όρους του νόμου και μετά από κοινή απόφαση των αρμοδίων υπουργών (άρθρ. 1, 2 και 4 α.ν. 1219/1938 "Περί καταργήσεως του δικαιώματος αμμοληψίας"), η δε παράνομη αμμοληψία τιμωρείται ποινικά σύμφωνα με το άρθρ. 3 α.ν. 1219/1938. Ομοίως ειδικές ποινικές διατάξεις ισχύουν για την παράνομη εξόρυξη *μεταλλευτικών* (όχι λατομικών) *ορυκτών*⁵. Τέλος το Κράτος έχει χωριστή κυριότητα και επί ορισμένων *ιαματικών πηγών* ανεξάρτητα από την κυριότητα του εδάφους όπου βρίσκεται η πηγή⁶.

Το ίδιο ισχύει και για όσα εκτός συναλλαγής πράγματα εξυπηρετούν δημόσιο, δημοτικό, κοινωτικό ή θρησκευτικό σκοπό. Η αφαίρεση τοιογραφίας από ναό, βιβλίου από την Εθνική Βιβλιοθήκη, ενός όπλου από στρατόπεδο, του κινητήρα ενός πολεμικού αεροσκάφους κλπ. είναι κλοπές.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι και η διάκριση της κρατικής περιουσίας σε δημόσια και ιδιωτική δεν επηρεάζει την έννοια του πράγματος από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου, αφού δεκτικά κλοπής μπορούν να είναι πράγματα που ανήκουν είτε στη μία είτε στην άλλη.

1.3. Ο άνθρωπος

Εφόσον το πράγμα είναι αντικείμενο, δεν είναι πράγμα ο *άνθρωπος*, διότι δεν είναι αντικείμενο, αλλά υποκείμενο και ύπατος σκοπός του δικαίου⁷.

Κατά συνέπεια ο λόγος για τον οποίο ο άνθρωπος δεν είναι πράγμα δεν έγκειται στο ότι αυτός δεν είναι δεκτικός εξουσίας (όπως είχε υποστηρικτεί στο παρελθόν)⁸, διότι τούτο προϋποθέτει σιωπηρά τη θεώρησή του ως αντικείμενου.

3. *Γεωργιάδης*, ΕΔ Ι, 126 με περαιτέρω παραπομπές.

4. *Βαβούσκος*, ΕΔ 41 επ.

5. Βλ. άρθρ. 166 ν.δ. 210/1973 - Μεταλλευτικός Κώδικας.

6. Βλ. ν. 2188/1920, *Γεωργιάδης*, ΕΔ Ι, 52.

7. *Δεσποτόπουλος*, Φιλοσοφία του Δικαίου, τ. 1 Αθήνα 1953 σ. 313.

8. Βλ. π.χ. *Μανωλεδάκη – Μπιτζιλέκη* 14η έκδ. σ. 23.

1.3.1. Μέλη του ανθρώπινου σώματος

Ερωτάται, αν είναι πράγματα δηλ. αντικείμενα δεκτικά κλοπής, τα μέλη, ο ιστός ή τα όργανα του ζωντανού ανθρώπου, είτε φυσικά (μαλλιά, δέρμα, αίμα, σπέρμα, αλλά και νεφρά ή άλλα όργανα που αφαιρέθηκαν προς το σκοπό μεταμόσχευσης) είτε τεχνητά (οδοντοστοιχία, βηματοδότης, ξύλινο πόδι, περούκα κλπ.). Π.χ.: Ο Α υποβάλλει σε εγχείρηση το βρέφος Β για να του αφαιρέσει τον ένα νεφρό και να τον πωλήσει. Ο Γ, επίσης με εγχείρηση, αφαιρεί τον βηματοδότη του Δ. Ο Ε κόβει την μακρά κόμη της Ζ την ώρα που αυτή κοιμάται, για να την πωλήσει. Ο Η αφαιρεί χρυσό δόντι του Θ. Ο Ι αφαιρεί την τεχνητή οδοντοστοιχία της Κ. Ο Λ αφαιρεί τον ουροσυλλέκτη με ούρα του Μ από το εργαστήριο του μικροβιολόγου Ν.

Σχετικά θα πρέπει να διακρίνουμε:

Τα τεχνητά μέλη του ανθρώπινου σώματος που δεν είναι οργανικά συνδεδεμένα με αυτό (τεχνητά άκρα, περούκες, τεχνητές οδοντοστοιχίες, φακοί επαφής) θεωρούνται πράγματα⁹. Αντιθέτως δεν είναι πράγματα τα τεχνητά μέλη που βρίσκονται σε διαρκή οργανικό σύνδεσμο με το ανθρώπινο σώμα¹⁰, π.χ. ο βηματοδότης, το χρυσό δόντι, η μεταλλική λάμα που εμφυτεύθηκε στο οστό. Καθίστανται όμως πράγματα με τον αποχωρισμό τους. Στην περίπτωση αυτή κυριότητα έχει επ' αυτών το φυσικό πρόσωπο από το οποίο αποχωρίστηκαν. Έτσι π.χ. δεν τελεί ληστεία εκείνος που αποχωρίζει τον βηματοδότη από ασθενή, τελεί όμως κλοπή όποιος τον αφαιρεί από την αποθήκη του νοσοκομείου.

Τα όργανα ή ιστοί του ανθρώπινου σώματος, όπως το αίμα, το σπέρμα κλπ. δεν είναι πράγματα εφόσον είναι οργανικά συνδεδεμένα με το σώμα διότι αποτελούν στοιχείο του υποκειμένου του δικαίου. Επομένως η βίαιη μετάγγιση αίματος δεν συνιστά επενέργεια επί πράγματος. Ομοίως εκείνος που κόβει τα μακριά μαλλιά μιας νέας για να τα πωλήσει δεν τελεί κλοπή αλλά σωματική βλάβη, ενδεχομένως δε έργω εξύβριση. Τα αποσπασμένα από το σώμα όργανα και ιστοί (π.χ. μαλλιά, δόντια, ούρα κλπ.) κατ' αρχήν είναι πράγματα και την επ' αυτών κυριότητα έχει το φυσικό πρόσωπο από το οποίο αποχωρίστηκαν¹¹. Εφόσον, όμως, προορίζονται για τη διατήρηση των σωματικών λειτουργιών ή την μεταγενέστερη ενσωμάτωσή τους στο σώμα (μεταμόσχευση), ορθό είναι να θεωρηθεί ότι ανήκουν στο σώμα¹². Η άποψη, ότι αυτά είναι πράγματα και ότι η αφαίρεσή τους συνιστά κλοπή μέχρι την εκ νέου ενσωμάτωσή τους στον ανθρώπινο οργανισμό—οπότε χάνουν την ιδιότητα του πράγματος¹³— δεν είναι πειστική. Διότι στην περίπτωση αυτή δεν καταλύεται ο οργανικός δεσμός με το υποκείμενο του δικαίου, που είναι το αποφασιστικό κριτήριο. Διαφορετικά θα έπρεπε να θεωρούμε ως πράγμα και την καρδιά του υποβαλλόμενου σε εγχείρηση ανοιχτής καρδιάς ασθενούς, για όσο χρόνο αυτή βρίσκεται έξω από το σώμα του κατά τη διάρκεια της επέμβασης. Πράγματα καθίστανται όμως οι ανθρώπινοι ιστοί όταν καταλύεται κατά τις κοινωνικές αντιλήψεις ο οργανικός δεσμός τους με το σώμα. Έτσι η αφαίρε-

9. Schönke-Schröder-Eser, StGB § 242 αρ.10.

10. Γεωργιάδης, ΕΔ Ι, 79, BGH MDR 58, 739, Otto, Jura 1989, 138.

11. Kienapfel II 46, Wessels-Hillenkamp, BT/2, 22.

12. Πρβλ. Palandt, BGB § 90 αρ. 3 με περαιτέρω παραπομπές, BGHZ 124, 54.

13. Έτσι π.χ. Ruβ, LK § 242 αρ. 4 με περαιτέρω παραπομπές.

ISBN 978-960-554-454-5

18503